

НУМІЗМАТИКА ФАЛЕРИСТИКА

INTERNATIONAL COIN TREND MAGAZINE

**Історія Держави Селевкідів
у пам'ятках нумізматики.**

Медаль у пам'ять 1500-річчя Києва

**Фалеристичні пам'ятки пожежно-гімнастичного
товариства «Сокіл» 1894—1914 рр.**

Національній Академії наук України — 90 років

Монети Європи 1918—1945 рр.

ISSN 1811-542X



04 >

9 771811 542003

4' 2008

ЖОВТЕНЬ ГРУДЕНЬ

Журнали та книжки з рубрики «Книжкова крамниця» можна замовити і отримати поштою, надіславши поштовий переказ на адресу редакції.

Зразок заповнення поштового переказу див. на стор. 47.

Пропозиція дійсна до 28 лютого 2009 р.

Після закінчення терміну новини можна довідатися на сайті журналу «НумізMATика і фалеристика» www.numismatics.kiev.ua

Наявність в редакції журналів «НумізMATика і фалеристика» та вартість з пересилкою поштою по Україні			Ціна за один номер	Ціна за річний комплект
1	1997 р.	№ - - - 4		-
2	1998 р.	№ - 2, 3, 4	17,00 грн	60,00 грн
3	1999 р.	№ - 2, 3, 4		60,00 грн
4	2000 р.	№ 1, 2, 3, 4		60,00 грн
5	2001 р.	№ 1, 2, 3, 4		60,00 грн
6	2002 р.	№ 1, 2, 3, 4		60,00 грн
7	2003 р.	№ 1, 2, 3, 4		60,00 грн
8	2004 р.	№ 1, 2, 3, 4		60,00 грн
9	2005 р.	№ 1, 2, 3, 4		60,00 грн
10	2006 р.	№ 1, 2, 3, 4		60,00 грн
11	10 будь-яких номерів, вказаних в п.1-10			
12	20 будь-яких номерів, вказаних в п.1-10			270,00 грн
13	Ювілейна підшивка 1997-2001 рр. з 20 журналів (шкіряне опрацювання, гальванопластика)			750,00 грн
14	Ювілейна підшивка 2002-2006 рр. з 20 журналів (шкіряне опрацювання, гальванопластика)			750,00 грн
15	Комплект 1997-2006 рр. 40 журналів			600,00 грн
16	2007 р.	№ - 2, 3, 4	20,00 грн	-
17	2008 р.	№ 1, 2, 3, 4	20,00 грн	75,00 грн



Максим Загреб
Олександр Каглян

**МОНЕТИ
АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ
1811-1818**



Київ, 2008 р.

Формат 145 x 215 мм,
м'яка обкладинка, 112 с.

У каталозі містяться зображення монет, а також їх технічні параметри, описання легенд, гуртів та ринкові ціни на два стани збереження. У перших трьох частинах «Мідні монети», «Срібні монети» та «Золоті монети» представлені монети, відкарбовані з 1811 р. (з введення в обіг Віденської валюти) Австрійської імперії, королівств: Ломбардія та Венеція, Угорщина, Хорватія, Славонія та Далмація і герцогства Мантуя. А також австрійсько-угорські монети після реформи 1892 р. У четвертій частині «Несистемні монети» представлені мідні, срібні та золоті монети відкарбовані на території Австрійської імперії під час надзвичайних обставин.

Ціна з пересилкою поштою по Україні:
1 примірник – 29,00 грн.
5 примірників – 125,00 грн.

Максим Загреб, Сергій Яценко

МОНЕТИ БІЛОРУСІ, МОЛДОВИ та ПРИДНІСТРОВ'Я



Київ, 2007 р.

Формат 145 x 215 мм,
м'яка обкладинка, 64 с.

Каталог містить зображення, технічні параметри та ринкові ціни на монети Білорусі (з 1996 р.), Молдови (з 1992 р.), Придністровської Молдавської республіки (з 2000 р.). Ціни в українських гривнях. Мова – українська. Додаток 2008 р. (безкоштовно) до видання

Ціна з пересиланням поштою по Україні
1 примірник – 22,00 грн.
5 примірників – 100,00 грн.

Максим Загреб

МОНЕТИ УКРАЇНИ 1992-2008



Максим Загреб

**МОНЕТИ
УКРАЇНИ
1992-2008**

Київ, 2008 р.

Формат 145 x 215 мм,
м'яка обкладинка, 160 с.

Зображення, технічні параметри та ринкові ціни на монети України 1992-2008 рр. карбування у двох станах збереження. Різновиди обігових монет штемпельного характеру зведено у таблиці. До каталогу також включено жетони, медалі та сувенірну продукцію Монетного двору НБУ. Українською мовою. Ціни в українських гривнях.

Каталог

Видання 4-те, доповнене

Ціна з пересилкою поштою по Україні
1 примірник – 32,00 грн.
5 примірників – 135,00 грн.
10 примірників – 250,00 грн.

Жовтень – грудень

Зареєстровано
у Міністерстві України в справах преси
та інформації

Свідоцтво про реєстрацію KB 2322 від 05.11.1996 р.

Головний редактор

Максим Загреба

Заступники головного редактора:

В'ячеслав Онищук,

Раїса Яушева-Омельянчик

Редакційна колегія:

Валерій Дуров

Володимир Корнійчук

Олег Кривушенко

Пивоваров С. В., докт. істор. наук

Сергій Соколов

Дмитро Харітонов

Відповідальний редактор

Антоніна Богушко

Комп'ютерне макетування

Валентин Белічко

Здано до складання 15.09.2008

Підписано до друку 1.11.2008

Формат 60x90/8. Папір крейдованийий

Друк офсетний. Наклад 2000 пр.

Зам. 408

Виготовлення оригінал-макету

та друк видавництва «ЛОГОС»

Адреса для кореспонденції:

Максим Загреба

а/с 43, Київ-147, Україна, 02147

E-mail: numismat@i.kiev.ua

www.numismatics.kiev.ua

Контактні телефони:

(044) 517-3703

8(050) 33-11-550

8(050) 33-40-722

Редакція не завжди поділяє

погляди авторів публікацій.

За достовірність фактів, цифр,

точність імен та прізвищ

відповідають автори статей,

а за зміст рекламних матеріалів –

рекламодавці.

© Усі права захищені.

Передрук можливий лише

з дозволу редакції.

У НОМЕРІ



Нові монети України..... 2



Карлов Є.

Історія держави Селевкідів у пам'ятках нумізматики. 6



Федонін О.

Літери не для читання 14



Власюк О.

Бони єврейського товариства м. Степань 16



Льчук О.

Екзотичні гроші Германської Нової Гвінеї..... 18



Круковський О., Пахолко С.

Фалеристичні пам'ятки пожежно-гімнастичного товариства «Сокіл» 1894—1914 рр. 23



Барштейн В.

Національній Академії наук України – 90 років..... 27



Монети Європи 1918—1945 рр.

Австрійська республіка 1918—1938 рр. 35

Третій рейх 1933—1945 рр..... 38

Регентство Угорщина 1920—1944 рр..... 42

Фінляндія 1917—1952 рр. 44



Оголошення колекціонерів 46

Книжкова крамниця 16, 48



Национальный банк Украины информирует

В публикациях Национального банка Украины рассказывается о новых памятных монетах Украины. Дается краткая информация об исторических событиях, которым посвящены монеты, их описание и технические характеристики, сведения об авторах эскизов и гипсовых моделей.

National Bank of Ukraine informs

Publications of the National Bank of Ukraine give information about the new memorable coins of Ukraine. Brief information about historical events reflected by the coins, their description and technical parameters, data about the authors of sketches and Paris plaster models are given.

Die Nationalbank der Ukraine informiert

In den Veröffentlichungen der Nationalbank der Ukraine handelt es sich um neue Gedenkmünzen der Ukraine. Es werden kurze Informationen über die historischen Ereignisse, denen die Münzen gewidmet sind, ihre Beschreibung und technische Charakteristik sowie über die Autoren der Skizzen und Gipsmodelle gegeben.

175 років державному дендрологічному парку «Тростянець»



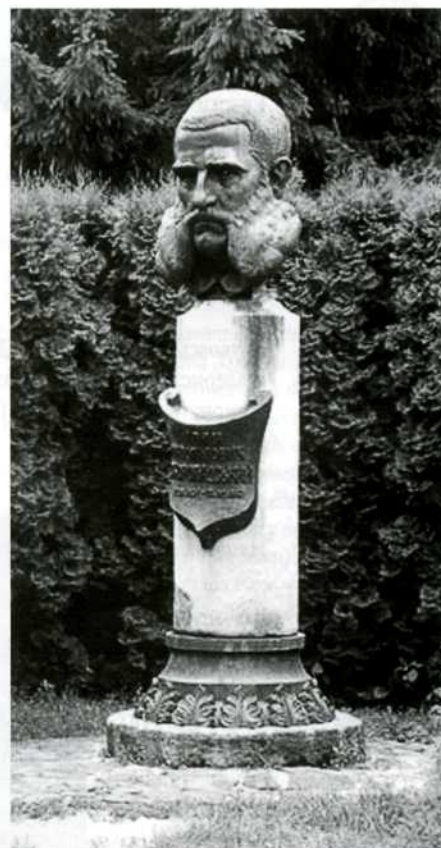
Национальний банк України, продовжуючи серію «Флора і фауна України», ввів у обіг 15 вересня 2008 р. ювілейну монету «175 років державному дендрологічному парку «Тростянець» номіналом 5 гривень, присвячену унікальній всесвітньо відомій пам'ятці садово-паркової архітектури XIX століття, розташованій у південно-східній частині Чернігівської області. Цю пам'ятку створено завдяки зусиллям і за кошти Івана Михайловича Скоропадського методом штучного формування рельєфу. Унікальні колекції інтродуцентів деревоподібних рослин дендропарку занесені до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання України.

Монету виготовлено з нейзильберу, категорія якості карбування – «спеціальний

анциркулейтед», маса – 16,54 г, діаметр – 35,0 мм, тираж – 45 000 штук. Гурт монети – рифлений.

На аверсі монети розміщено: праворуч на дзеркальному тлі рельєфне зображення лебедя на воді; ліворуч – дзеркальне зображення лебедя на рельєфному тлі води, над ним – номінал 5/ ГРИВЕНЬ, угорі праворуч – малий Державний Герб України, півколом напис – **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ** (праворуч), унизу – рік карбування монети 2008.

На реверсі монети на тлі стилізовано зображеного ставка та парку праворуч розміщено скульптурний портрет його засновника та напис під ним **ІВАН/ СКОРОПАДСЬКИЙ/ 1804–1887**, ліворуч – **175/РОКІВ**, по колу – напис – **ДЕРЖАВНИЙ ДЕНДРОЛОГІЧНИЙ ПАРК**



(ліворуч), «ТРОСТЯНЕЦЬ» (угорі).

Художники – Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук.

Скульптори – Святослав Іваненко, Володимир Атаманчук.



Хрещення Київської Русі



Національний банк України ввів у обіг 9 вересня 2008 року пам'ятну монету номіналом 5 гривень «Хрещення Київської Русі», випущену з нагоди 1020-річчя хрещення Київської Русі, яке започаткувало утвердження християнства як державної релігії.

Монету виготовлено з нейзильберу, якість – «спеціальний анциркулейтед», маса – 16,54 г, діаметр – 35,0 мм, тираж – 45 000 штук. Гурт монети – рифлений.

На аверсі монети вгорі розміщено малий Державний Герб України, по колу на тлі стилізованого орнаменту – написи: **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ** (угорі), **П'ЯТЬ ГРИВЕНЬ** (унизу), між ними – рік карбування монети **2008** (праворуч). У центрі монети в колі, утвореному зі стилізованих променів, розміщено хрест і написи півколом: **ПРАВОСЛАВ'Я** (угорі), **ІЗ КИЄВА ПО ВСІЙ РУСІ** (унизу).

На реверсі монети зображено багатофігурну композицію хрещення, під якою розміщено напис **988/РІК**, угорі півколом напис – **ХРЕЩЕННЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ**.

Художник – Святослав Іваненко.

Скульптори – Володимир Атаманчук, Святослав Іваненко.

725 років м. Рівному



Національний банк України, продовжуючи серію «Стародавні міста України», ввів у обіг 19 вересня 2008 року ювілейну монету «725 років м. Рівному» номіналом 5 гривень, присвячену обласному центру, розташованому на річці Устя – місту Рівному. Вперше воно згадується в 1283 році як місто Галицько-Волинського князівства у зв'язку з битвою, яка відбулася між військами краківського князя Лешка Чорного і литовського князя Вітена.

Монету виготовлено з нейзильберу, категорія якості карбування – «спеціальний анциркулейтед», маса – 16,54 г, діаметр – 35,0 мм, тираж – 45 000 штук. Гурт монети – рифлений.

На аверсі монети зображено композицію з історико-архітектурних пам'ятників міста, серед яких пам'ятник Марії Рівненській Несвицькій, Успенська церква, Свято-Покровський собор тощо, угорі – малий Державний Герб України та напис півколом **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**, під якими – **5/ ГРИВЕНЬ/ 2008**.

На реверсі монети розміщено стилізований сувій пергаменту, на якому зображено сцену битви між польськими та литовськими військами, зі згадки про яку і починається літочислення міста. Праворуч і ліворуч від сувою – стилізований орнамент, над яким розміщено герб міста (ліворуч) та напис **725/РОКІВ** (праворуч); унизу півколом напис – **ПЕРША ПИСЕМНА ЗГАДКА**.

Художники – Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук.

Скульптори – Володимир Атаманчук, Володимир Дем'яненко.

Наталія Ужвій



Національний банк України, продовжуючи серію «Видатні особистості України», ввів у обіг 9 вересня 2008 року ювілейну монету номіналом 2 гривні «Наталія Ужвій», присвячену одній з найяскравіших зірок українського кіно, актрисі театру, яка за час своєї багаторічної сценічної діяльності зіграла понад 200 ролей. Наталія Михайлівна Ужвій своєю сценічною творчістю відтворювала багатогранність, багатомірність духовного світу жінки, її діяльність збагатила вітчизняну культуру.

Монету виготовлено з нейзильберу, якість карбування – «спеціальний анциркулейтед», маса – 12,8 г, діаметр – 31,0 мм, тираж – 35 000 штук. Гурт монети рифлений.

На аверсі монети зображено театральну маску, угорі розміщено напис півколом **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**, під яким – малий Державний Герб України та рік карбування монети **2008**, унизу – **2/ ГРИВНІ**.

На реверсі монети в намистовому колі зображено портрет Наталії Ужвій, унизу розміщено написи: **НАТАЛІЯ УЖВІЙ 1898–1986**.

Художники: аверс – Микола Кочубей, реверс – Юлія Скоблікова, Марія Скоблікова.

Скульптори – Анатолій Дем'яненко, Володимир Атаманчук.



На шляхах до незалежності. Українсько-шведські воєнно-політичні союзи XVII–XVIII ст.



Національний банк України 29 вересня 2008 року ввів у обіг пам'ятну монету «На шляхах до незалежності. Українсько-шведські воєнно-політичні союзи XVII – XVIII ст.» номіналом 10 гривень, випущену з нагоди укладання українсько-шведських союзів, а саме Корсунської угоди 1657 року, Великобудищанського трактату 1709 року, та на відзначення 300-річчя подій, пов'язаних з воєнно-політичним виступом гетьмана Івана Мазепи. Ці міжнародні угоди були спрямовані на здобуття державної незалежності Української держави.

Монету виготовлено зі срібла 925 проби, якість – «пруф», вага в чистоті – 31,1 г, діаметр – 38,61 мм, тираж – 5 000 штук. Гурт монети гладкий із заглибленим написом позначення металу, його проби – **Ag 925**, ваги в чистоті – **31,1**.

На аверсі монети вгорі розміщено напис півколом **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**, малий Державний Герб України, під яким номінал монети та рік карбування – **10/ ГРИВЕНЬ/2008**, стилізоване зображення сувоїв з печатками, що символізують українсько-шведські воєнно-політичні союзи.

На реверсі монети на тлі прапорів зображено портретний ряд – гетьмани Богдан Хмельницький та Іван Мазепа, королі Карл XII та Карл X Густав (зліва направо) – найбільш знакові персони відповідного історичного періоду.

Художники – Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук.

Скульптори – Анатолій Дем'яненко, Володимир Дем'яненко.

10 років внесенню до реєстру світової спадщини ЮНЕСКО історичного центру міста Львова



Національний банк України 24 жовтня 2008 р. ввів у обіг пам'ятну монету, присвячену 10-річчю внесення до реєстру світової спадщини ЮНЕСКО ансамблю історичного центру міста Львова. Перша документальна згадка про Львів датується 1256 р., який і вважається датою його заснування. Місто немов причаровує своєю багатомістовою історією та красою. Дивовижні пам'ятки архітектури зустрічаються тут на кожному кроці і утворюють разом один з найкрасивіших історико-архітектурних заповідників Європи.

Монету виготовлено зі срібла 925 проби, якість – «пруф», вага в чистоті – 31,1 г, діаметр – 38,61 мм, тираж – 5000 штук. Гурт монети рифлений.

На аверсі монети зображено декоративну скульптуру Слави з фасаду приміщення Львівського Державного академічного театру опери та балету ім. С. Крушельницької; розміщено: угорі – малий Державний Герб України, написи півколом – **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ** (угорі), **ДЕСЯТЬ ГРИВЕНЬ** (унизу), позначення металу, його проби – **Ag 925**, вага в чистоті – **31,1** (ліворуч), рік карбування монети – **2008**.

На реверсі монети зображено стилізовану композицію з п'яти веж міста Львова: вежі Вірменської церкви, вежі Успенської церкви, міської Ратуші, вежі латинської Катедрі, вежі Бернардинського монастиря (зліва направо), на тлі якої – герб міста та розміщено написи: угорі півколом – **10 РОКІВ У РЕЄСТРІ СВІТОВОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО, ЛЬВІВ** – унизу.

Художник і скульптор – Володимир Дем'яненко.



Нові монети України

Діва



Національний банк України, продовжуючи серію «Знаки зодіаку», ввів у обіг 20 серпня 2008 року пам'ятні монети «Діва» номіналом 2 та 5 гривень, присвячену сузір'ю Діви.

Монету номіналом 2 гривні виготовлено із золота 999,9 проби, якість – «спеціальний анциркулейтед», маса – 1,24 г, діаметр – 13,92 мм, тираж – 10 000 штук. Гурт монети гладкий.

На аверсі монети розміщено коло, діагонально поділене на сектори, які символізують чотири стихії: землю, повітря, воду, вогонь; у центрі кола – стилізоване зображення сонця. Ліворуч від кола – малий Державний Герб України, праворуч – рік карбування монети 2008, позначення металу, його проби **Au 999,9**, маси **1,24**; по колу монети – написи: **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ** (угорі), **2 ГРИВНІ** (унизу).

На реверсі монети розміщено стилізоване зображення діви в оточенні зірок, ліворуч від якої – символ знака зодіаку.

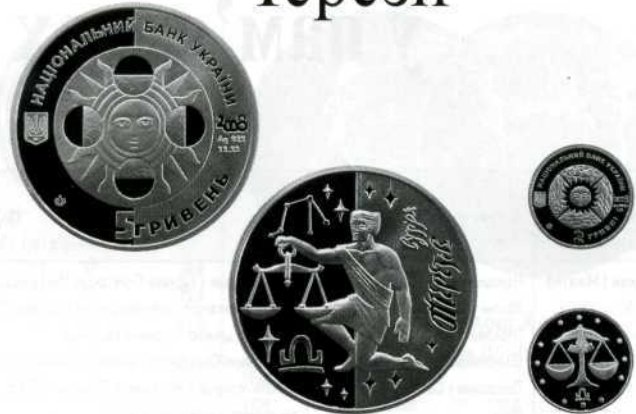
Монету номіналом 5 гривень виготовлено зі срібла 925 проби, якість – «пруф», маса в чистоті – 15,55 г, діаметр – 33,0 мм, тираж – 15 000 штук. Гурт монети рифлений.

На аверсі монети в центрі кола розміщено стилізоване зображення сонця, ліворуч, праворуч, а також угорі й унизу від якого – чотири освітлені ним кулі, що символізують пори року. Ліворуч від кола – малий Державний Герб України, праворуч – рік карбування монети 2008, позначення металу, його проби **Ag 925**, маси в чистоті **15,55**; по колу монети – написи: **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ** (угорі), **5 ГРИВЕНЬ** (унизу).

На реверсі монети розміщено стилізоване зображення діви в оточенні зірок, ліворуч від якої – обриси сузір'я, угорі ліворуч – символ знака зодіаку, праворуч – стилізований напис **СУЗІР'Я ДІВИ**.

Художники – Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук.
Скульптори – Володимир Дем'яненко, Володимир Атаманчук.

Терези



Національний банк України, продовжуючи серію «Знаки зодіаку», ввів у обіг 19 вересня 2008 року пам'ятні монети «Терези» номіналом 2 та 5 гривень, присвячені сузір'ю Терезів.

Монету номіналом 2 гривні виготовлено із золота 999,9 проби, якість – «спеціальний анциркулейтед», маса – 1,24 г, діаметр – 13,92 мм, тираж – 10 000 штук. Гурт монети гладкий.

На аверсі монети розміщено коло, діагонально поділене на сектори, які символізують чотири стихії: землю, повітря, воду, вогонь; у центрі кола – стилізоване зображення сонця. Ліворуч від кола – малий Державний Герб України, праворуч – рік карбування монети 2008, позначення металу, його проби **Au 999,9**, маси **1,24**; по колу монети – написи: **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ** (угорі), **2 ГРИВНІ** (унизу).

На реверсі монети розміщено стилізоване зображення терезів в оточенні зірок, під яким – символ знака зодіаку.

Монету номіналом 5 гривень виготовлено зі срібла 925 проби, якість – «пруф», маса в чистоті – 15,55 г, діаметр – 33,0 мм, тираж – 15 000 штук. Гурт монети рифлений.

На аверсі монети в центрі кола розміщено стилізоване зображення сонця, ліворуч, праворуч, а також угорі й унизу від якого – чотири освітлені ним кулі, що символізують пори року. Ліворуч від кола – малий Державний Герб України, праворуч – рік карбування монети 2008, позначення металу, його проби **Ag 925**, маси в чистоті **15,55**; по колу монети – аписи: **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ** (угорі), **5 ГРИВЕНЬ** (унизу).

На реверсі монети розміщено стилізоване зображення чоловіка, який тримає терези, в оточенні зірок, ліворуч від якого унизу – символ знака зодіаку, угорі – обриси сузір'я, праворуч – стилізований напис **СУЗІР'Я/ ТЕРЕЗІВ**.

Художники – Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук.
Скульптор – Володимир Дем'яненко.

*Усі монети та медалі відкарбовано на Монетному дворі Національного банку України.
За Розпорядженням НБУ від 08.06.2000 р. на пам'ятних монетах України розміщується
логотип Монетного двору України.*






*Пам'ятні монети України є дійсними платіжними засобами України і обов'язкові до приймання
без будь-яких обмежень за їх номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування
на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.*

Пам'ятні монети із дорогоцінних металів реалізуються в Україні і за кордоном за колекційною ціною.



Історія держави Селевкідів* у пам'ятках нумізматики



















Евген Карлов (Лисичанськ)





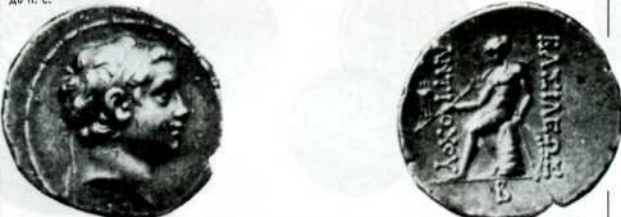



Правителі Ім'я та титул, роки правління	Роки життя та смерті, вік	Події	Відношення до попередника	Сім'я, родичі
<p>1. Селевк I Нікатор 312—280 рр. до н. е. Правив – 32 роки.</p> 	<p>Народився близько 358 р. до н. е. Вбитий у 280 р. до н. е. Птолемеєм Керваном (Блисковою) у віці 78 років. Похований у Селевкії поблизу Моря.</p>	<p>Селевк – один з «друзів» Олександра Македонського. Був кремізним та могутнім. У східному поході Олександра особливої ролі не відіграв. Після повернення з Індії Олександр одружив Селевка з дочкою Спітамена Бактрийця. Після смерті Олександра Селевка за рішенням діадохів було призначено начальником таборів та кінноти гетайров, а після смерті Пендікки у 322 р. до н. е. за домовленістю Антипатра і Птолемея він отримав у управління Вавилон. Після перемоги Антіоха у війні з Євменом (317 р. до н. е.), в якій Селевк та Піфон були на боці Антіоха, останній зробив Селевка сатрапом Суз. Антіох стратив Піфона, що насторожило Селева. У 314 р. до н. е., після перемоги над Євменом Антіох повернувся до Вавилону, і почав чиплятися до Селевка. Пам'ятаючи про долю Піфона Селевк разом з 50 друзями втік до Єгипту. Сатрап Єгипту Птолемеї радісно прийняв Селевка і переконав Птолемея почати війну з Антіохом. Селевк на чолі Єгипетського флоту прибув на Кіпр. У 312 р. до н. е. Птолемеї та Селевк у битві під Газой розгромили військо сина Антіоха – Діметрія. Селевк переконав Птолемея дати йому військо і відправився до Вавилону, по дорозі скиливши на свій бік багатьох підданих Антіоха. Сатрапи Мідії – Никанор та Персії – Євагр виступили проти Селевка, але він переміг їх, і правителі східних сатрапій визнали владу Селевка. У 305 р. до н. е. Селевк провів похід до кордонів Індії. У 301 р. до н. е. об'єднане військо Селевка, Птолемея та Лісімаха вступило у битву з військом Антіоха, в якій останній загинув. Переможці поділили державу Антіоха. Селеву за жеребом дісталася Сирія і внутрішня Фрігія. Селевк одружився з дочкою Діметрія Стратонікою, але пізніше видав її за свого сина Антіоха Сотера. Діметрій був розбитий і здався у полон Селевку, а за три роки помер. Під владою Селевка опинилося 72 сатрапії. У війську Селевка знаходився Птолемеї Керваном – син правителя Єгипту Птолемея I Лага. Неподалік Лісімахії він завдав Селевку смертельного удару.</p>	<p>Проголосив себе царем у 306 р. до н. е.</p> 	<p>Батько – Антіох. Дружини: Апама; Стратоніка – дочка македонського царя Деметрія I. Син – Антіох I Сотер.</p>
<p>2. Антіох I Сотер 280—261 рр. до н. е. Правив – 19 років.</p> 	<p>Народився у 324 р. до н. е. Помер у 261 р. до н. е. у віці 63 років</p>	<p>Одружився з мачухою – Стратонікою. У 282 р. до н. е. Селевк I зробив Антіоха царем усіх внутрішніх областей своєї держави. У 281 р. до н. е. Селевка підступно вбив Птолемеї II Керван, ставши царем Македонії. Антіох почав війну проти вбивці батька, але не досяг успіху. Улітку 280 р. до н. е. віфінський цар Нікомед напав на Антіоха I і знищив його військо. У 278 р. до н. е. Антіох зібрав нову армію, проте флоти обох царів не наважилися вступити у бій. Пізніше сирійський флот Антіоха зазнав поразки від нового македонського царя Антігона II. У 277 р. до н. е. галати, розбиті Антігоном II під Лісімахею, вторглися до Азії, і Антіоху стало не до того, щоб виборювати завоювання батька у Європі. Він визнав незалежність Віфінії, відмовився від своїх претензій на Геракле та Македонію, і видав за Антігона II свою сестру Філу. Антіох отримав перемогу над галатами використавши у битві 16 слонів. У 274 р. до н. е. хотів почати війну проти Птолемея II Філадельфія, але народ обурився, Антіоха утримали від війни. Антіох оволодів Дамаском, але у війні проти Євмена був розбитий у битві при Сард.</p>	<p>Успадкував трон від батька.</p> 	<p>Батько – Селевк I Нікатор Дружини: Ніза; Стратоніка – дочка македонського царя Деметрія I. Син – Антіох II</p>
<p>3. Антіох II Теос 261—246 рр. до н. е. Правив – 15 років.</p> 	<p>Народився у 286 р. до н. е. Помер у 246 р. до н. е. у віці 40 років</p>	<p>Антіох II був безплутним п'яницею. Управління країною він доручив своїм коханцям – братам Арісту та Фемісону. Антіох здійснив похід проти фракійських галатів, вів облогу Візантії. Знищивши тиранію у мешканців Мілету отримав від них прізвисько «бог». Перший шлюб взяв з Ладонікою, але пізніше розлучився з нею і одружився на Береніке – сестрі єгипетського царя Птолемея III (дочці Птолемея II), Ладоніка з помсти отруїла царя, а підслани нею вбивці убили сина Береніки. Береніка укрилася у фортеці, але поплічники Ладоніки захопили фортецю і вбили Береніку. В останні роки правління Антіоха II почався розпад держави Селевкідів. Близько 250 р. до н. е. відокремилась Бактерія, а у 247 р. до н. е. – Парфія.</p>	<p>Успадкував трон від батька.</p>	<p>Батько – Антіох I Сотер Дружини: Ладоніка; Береніка – дочка єгипетського царя Птолемея II. Сини – Селевк II Каллінік, Антіох Геррак</p>





*Держава Селевкідів – найбільша елліністична держава (312—64 рр. до н. е.), столиця – Антіохія. Під час найбільшого розквіту включала у свій склад Сирію, Месопотамію, Іудею, частину Малої Азії, Іранське нагір'я та частину Середньої Азії. Являло собою конгломерат різноманітних народів та племен: греків, македонців, арамейців, вірмен, іудеїв, персів, арабів; які зберігали свою мову, культуру та звичаї і вірування. Держава Селевкідів внаслідок міжусобних війн поступово втрачала території і під кінець існування утримувала тільки Сирію, яка у 64 р. до н. е. була перетворена на провінцію Римської імперії.

Текст, виділений курсивом, доданий редакцією.












Максим Загребя

<p>4. Селевк II Каллінік 246—226 рр. до н. е. Правив – 20 років.</p> 	<p>Дата та місце народження невідомі. Загинув у 226 р. до н. е. впадши з коня.</p>	<p>Селевк II, підбуруваний своєю матір'ю Ладонікою, почав правління з вбивства своїх родичів. Вбивство його мачухи Береніки (сестри Єгипетського правителя Птолемея III) та її малолітнього сина призвело до війни з Єгиптом (Ладикейська війна 246–241 рр. до н. е.). Багато азійських міст підтримали єгиптян, але у Єгипті почалося повстання і Птоломеї III був змушений повернутись до дому. Селевк II повернув міста, які перейшли на бік Птолемея, і збудував величезний флот, але той був знищений бурєю. У 243 р. до н. е. Селевк поновив війну проти Птолемея, але зазнав поразки і втік до Антіохії. У 241 р. до н. е. він звернувся по допомогу до брата Антіоха обіцяючи йому за це частину Азії. 14-річний Антіох виявився жадібним до влади і вирішив забрати все, за що отримав прізвисько Гієракс (Коршун). У битві, що відбулася між братами у Галатії у 236 р. до н. е., Селевк зазнав поразки, але пергамський цар Аттал I напав на Антіоха і переміг його. Від своєї великої держави Селевк II зміг зберегти тільки Месопотамію та Північну Сирію.</p>	<p>Успадкував трон від батька. Батько – Антіох II Теос Мати – Ладоніка. Дружина – Ладоніка. Брат – Антіох Гієракс. Син – Селевк III Кервав.</p> 
<p>5. Антіох Гієракс 246—227 рр. до н. е.</p> 	<p>Дата та місце народження невідомі</p>	<p>Молодший син Антіоха II – Антіох Гієракс був співправителем Селева II. У 228 р. до н. е. здійснив спробу захоплення влади, але зазнав поразки і наступного року був вбитий.</p> 	<p>Батько – Антіох II Теос. Мати – Ладоніка. Дружина – Ладоніка. Брат – Антіох Гієракс.</p>
<p>6. Селевк III Керавн 226—223 рр. до н. е. Правив – 3 роки.</p> 	<p>Дата та місце народження невідомі. Вбитий галатами Апатурієм та Никанором у 223 р. до н. е. Вік невідомий.</p>	<p>Селевк III був хворобливим і немічним. Виступивши проти пергамського царя Аттала I переправився через Тавр з великим військом, але пав жертвою підступності галатів.</p>   	<p>Успадкував трон від батька. Батько – Селевк II Каллінік. Брат – Селевк II Каллінік.</p> 
<p>7. Антіох III Великий 223—187 рр. до н. е. Правив – 36 років.</p>  	<p>Дата та місце народження невідомі. Вбитий мешканцями Бела під час пограбування храму. Вік невідомий.</p>	<p>Антіох III був молодшим сином Селева II. Після загибелі батька він оселився у верхніх областях країни. Після загибелі брата став царем і доручив Ахею, Молону та його брату Олександрі управління сатрапіями Мідії і Персії, згодом обидва сатрапи зажадали незалежності. З іншого боку Антіохи загрожував Гермії. Антіох III одружився на Лаодіке – дочці понтійського царя Мітрдата, та оголосив її царицею. Тим часом Молон оволодів усією Месопотамією. У 221 р. до н. е. Антіох III розпочав похід проти Молона, який зазнавши поразки покінчив життя самогубством. Навесні 219 р. до н. е. Антіох III почав готуватися до війни з Єгиптом і у 218 р. до н. е. розбив полководця Птолемея IV – Миколая, оволодів Койлесирією. Проте у 217 р. до н. е. Антіох III зазнав поразки, уклав мир з Єгиптом і повернув Койлесирію. У тому самому році Антіох III переміг Алея і стратив його, повернувши собі Мідію. Повернувши собі західні сатрапії Антіох розпочав війну за східні землі, повторивши похід Олександра Македонського. У 203 р. до н. е. поновив війну в Сирії проти Єгипту, розгромив до 198 р. єгипетські армії і оволодів усією Сирією та Іудеєю; захопив Кілікію і почав захоплювати грецькі міста. Вступивши у військові дії проти Римської імперії був розгромлений римським полководцем Сципіоном, поступився землями по той бік Тавра і виплатив контрибуцію – 15.000 талантів.</p>  	<p>Зайняв трон після вбивства брата. Батько – Селевк II Каллінік. Дядько – Ечеос. Брат – Селевк III Керавн Сини – Селевк IV Філопатор, Антіох IV Єпіфан.</p>  
<p>8. Молон 222—220 рр. до н. е.</p> 	<p>Дата та місце народження невідомі. Покінчив життя самогубством. Вік невідомий.</p>	<p>Сатрап Мідії, пред'явив свої права на престол Селевкії після смерті Селева III. Зазнав поразки і покінчив життя самогубством.</p>  	<p>Узурпатор</p>  

<p>9. Ечеос 220—214 рр. до н. е. Правив – 6 років.</p> 	<p>Дата та місце народження невідомі. Страчений у 214 р. до н. е. Вік невідомий.</p>	<p>Антіох III призначив Ечеоса головнокомандуючим військ в Азії. Довгий час Ечеос підтримував Антіоха III, але потім повстав проти нього і оголосив себе царем. У 216 р. до н. е. Антіох III вирушив у похід проти Ечеоса і переміг його. Ечеос втік до міста Сардієс у Лідії. Два роки по тому війська Антіоха III підійшли до Сардієса, Ечеоса схопили і відрубали голову.</p>	<p>Узурпатор</p> 	<p>Племінник – Антіох III.</p>
<p>10. Селевк IV Філопатор 187—175 рр. до н. е. Правив – 12 років.</p> 	<p>Дата та місце народження невідомі. Вбитий придворним. Вік невідомий.</p>	<p>У 196 р. до н. е. Антіох III доручив Селевку відбудувати Лісімахію, після чого подарував йому це місто. У 190 р. до н. е. відправив у Еоліду для захисту її від Пергаму та римлян. Взяв Фоакію, Кіпу та деякі інші міста. Перезимувавши, навесні Селевк напав на Пергам, але на допомогу пергамцям прийшли ахеїці і Селевк був змушений відступити. У битві при Магнезії командував лівим флангом армії Антіоха III. Селевк IV звільнив свого брата Антіоха, який був заручником у римлян, віддавши замість нього свого сина Деметрія. Коли Антіох перебував в Афінах, по дорозі до дому, Селевк IV був вбитий своїм придворним Геліодором.</p>	<p>Успадкував трон від батька.</p> 	<p>Батько – Антіох III Великий. Брат – Антіох IV Єфіфан. Син – Деметрій I Сотер</p>
<p>11. Антіох 175—170 рр. до н. е. Правив – 5 років</p>	<p>Дата і місце народження невідомі. Дата і місце смерті невідомі.</p>	<p>Був проголошений царем у п'ятирічному віці після вбивства батька – Селевка IV. Проте брат Селевка IV – Антіох IV Єфіфан, повернувшись з Риму проголосив себе царем. Подальша доля малолітнього Антіоха невідома, але існують монети з його портретом карбовані в 175—170 рр. до н. е.</p> 	<p>Успадкував трон від батька.</p>	<p>Батько – Селевк IV Філопатор</p>
<p>12. Антіох IV Єфіфан 175—163 рр. до н. е. Правив – 12 років.</p> 	<p>Дата та місце народження невідомі. Тяжко захворів і помер. Вік невідомий.</p>	<p>Антіох III відправив свого молодшого сина Антіоха IV заручником до Риму, його брат Селевк IV визволив його і був убитий по дорозі додому, коли Антіох перебував у Греції. Ставши царем Антіох IV отримав прізвисько «Єфіфан» (зі славою явлений). За те як він проводив своє життя – спілкувався з простолюдними та витрачав гроші без міри – його часто називали «Єпіман» (безумний). Встановивши дружбу і союз з Євменом, царем Пергаму, Антіох IV твердо правив Сирією і племенами навколо неї. У 170 р. до н. е., дізнавшись про те, що єгипетський цар Птоломеї VI готується до війни з ним, претендуючи на Келесирію, він сам розпочав військові дії і вторгся до Іудеї. Перемігши Птоломея на морі поблизу Пелусія Антіох побудував міст через Ніл і переправився до Олександрії, в якій спалахнуло повстання і Птоломеї VI втік. Царем став Птоломеї VII. Сирійці підкорили весь Єгипт і в Мемфісі Антіох повернув на престол Птоломея VI, залишивши Пелусій за собою повернувся до Сирії. Навесні 168 р. до н. е. Антіох VI знов пішов на Єгипет, і забагав у своє володіння Кіпр і Пелусій з дельтою Нілу, але римське посольство на чолі з Гаєм Поплієм пред'явило йому рішення римського Сенату проти війни. Антіох пішов з Єгипту, але залишив за собою Келесирію та Іудею. На зворотньому шляху Антіох VI захопив та пограбував Єрусалим, повставлі іудеї розбили полководців Антіоха і повернули собі місто. Антіох повернувся до Сирії і влаштував запаморочливе святкування перемоги, витративши на нього величезну купу грошей, тому на новий похід в Іудею у нього не вистачило грошей. Цар відправився до Персії збирати податі, дізнавшись про існування у Епіміаде багатого храму, який він вирішив пограбувати, але місцеве населення здійснило шалений опір і Антіох був змушений відступити до Вавилону, де впав у депресію, захворів і за деякий час помер.</p> 	<p>Возведений на трон пергамськими царями Євменом та Атталом.</p> 	<p>Батько – Антіох III Великий. Брат – Селевк IV Філопатор. Сини – Антіох V Євпатор.</p>

<p>13. Антіох V Євпатор 163—162 рр. до н. е. Правив – 1 рік.</p> 	<p>Народився приблизно у 172 р. до н. е. Страчений за наказом Діметрія у 162 р. до н. е. у віці приблизно 10 років.</p>	<p>Антіоху V було 9 років, коли раптово помер його батько, вихованцем та опікуном при ньому був Лісій. Стотисячне сирійське військо на чолі з Антіохом V та Лісієм виступило проти Іудеї, яка відокремилась в останні місяці правління Антіоха IV. Іуда Маккавей зустрів сирійське військо в ущелині Веозахарії, але після бою був змушений відступити до Єрусалиму і Антіох розпочав облогу міста. Але в цей час прийшло повідомлення, що Філіп збирає у Персії війська, і Лісій підписавши мир з Іудеями виступив проти Філіпа, розгромив його і стратив. У цей час з Риму втік двоюрідний брат Антіоха V, син Селева IV – Деметрій. Він з легкістю оволодів важливими містами Сирії і оголосив себе царем. Невдовзі він підійшов до столиці, яка добровільно здалася йому. Військо захопило Антіоха та Лісію і за наказом Деметрія їх було страчено.</p>	<p>Оголосив себе царем після раптової смерті батька, який перед смертю доручив керування державою своєму другу – Філіпу.</p> 
<p>14. Тімархос 162 р. до н. е.</p>		<p>Сатрап Вавилону Тімархос повстав та проголосив себе царем Мідії. Зазнав поразки від Деметрія Сотера.</p>	<p>Узурпатор.</p> 
<p>15. Деметрій I Сотер 162—150 рр. до н. е. Правив – 12 років.</p>  	<p>Дата та місце народження невідомі. Загинув у бою. Вік невідомий.</p>	<p>Деметрій провів у Римі 12 років як заручник. У 163 р. до н. е. дядько Деметрія Антіох IV помер і владу отримав його 9-річний син Антіох V. Деметрій звернувся до римського Сенату з проханням відпустити його на батьківщину. Сенат відмовив і Деметрій втік з Італії. Сирія зустріла його привітно. Деметрій з легкістю оволодів трьома значними містами і проголосив себе царем. Вступивши в Антіохію війська Деметрія захопили малолітнього Антіоха V та його опікуна Лісію і стратили їх. Деметрій розбив сатрапа Вавилонії Тімаха, за що отримав прізвисько Сотер (рятівник). Розпочавши війну з Кападокією Деметрій скинув її сатрапа Аріарота та посадив на його трон Олоферна, отримавши з останнього за це 1000 талантів; але римський Сенат прийняв рішення що обидва сатрапи мають правити разом. У 155 р. до н. е. шляхом інтриг Деметрій намагався присвоїти єгипетський Кіпр, але військо повстало проти нього. Він засів у палаці Антіохії і почав пиячити. У 153 р. до н. е. Олександр Баласа, підтриманий єгиптянами, пред'явив свої претензії на сирійський престол і Деметрій почав збирати війська, для чого примирився з Іудеями. У битві, яка відбулася між ними, лівий фланг Деметрія розбив ворога, але правий потерпів поразку. Деметрій хоробро бився, коня під ним вбили і він продовжував битися пішки, але був закиданий дротиками.</p> 	<p>У 175 р. до н. е. батько відправив Деметрія заручником до Риму замість свого брата. Повернувшись Деметрій проголосив себе царем.</p>  
<p>16. Олександр I Баласа 150—145 рр. до н. е. Правив – 5 років.</p>  	<p>Дата та місце народження невідомі. Страчений у Набаті (Аравія). Вік невідомий.</p>	<p>Проти царя Деметрія I Сотера сирійські вельможі та сусідні царі склали закат. Вони навчили Баласа, чоловіка низького походження, добитися сирійського трону силою зброї і дали йому ім'я Олександр та проголосили його сином Антіоха IV. Колишній скарбник Гераклід у супроводі Олександра та дочки Антіоха Лаодіки з'явилися у римському Сенаті та виборили право для Олександра на царську владу. Гераклід почав збирати найманців. У 153 р. до н. е. Олександр виступив в Сирію і зайняв Птоломіаду. Сирійці віднеслись до нього з співчуттям і Олександру вдалося набрати велику армію з найманців і сирійських солдат. У 150 р. до н. е. Олександр розбив Деметрія I, який пав у бою. Оволодівши Сирійським царством Олександр звернувся до єгипетського царя Птолемея VI Філометру з проханням руки його дочки, на що той погодився і, віддавши Птоломіаду, видав свою дочку Клеопатру за Олександра. Олександр впав у розпусту і проти нього розпочав війну син Деметрія I Деметрій. Птоломей VI вирушив на допомогу зятю з флотом і військом. Але прибувши в Птоломіаду ледь не загинув під час замаху на нього Аммонія. Олександр почав захищати Аммонія і Птоломей, зрозумівши, що зять стояв за цим замахом, повернувся до Єгипту, розірвав усі відносини з Олександром і вступив у союз із Деметрієм. Антіохія повстала і оголосила своїм царем Птоломей VI. У 145 р. до н. е. Олександр зібрав військо в Кілікії, але у битві з Деметрієм і Птоломеем зазнав поразки і втік до Аравії, де його стратили і вислали до Сирії його голову.</p>	<p>Самозванець</p> <p>Дружина – Клеопатра дочка єгипетського царя Птолемея VI. Син – Антіох VI.</p>   

<p>17. Деметрій II Нікатор Перше правління. 145—140 рр. до н. е. Правив – 3 роки</p>	<p>Дата та місце народження невідомі. Загинув у муках від тортур. Вік невідомий.</p>	<p>У 150 р. до н. е. Деметрій I розпочавши війну з самозванцем Олександром Баласа, залишив своїх синів Деметрія та Антіоха на Криті і загинув у бою. У 147 р. до н. е. старший з синів – Деметрій II продовжив боротьбу і відплив з армією наймитів з Крита до Кілікії. До Олександра прибув з військом Птоломеї VI. Війна мала бути тяжкою, але союзники пересварились. Птоломеї розірвав союз з Олександром і відібрав у нього свою дочку Клеопатру, выдавши її потім за Деметрія. Птоломеї VI умовив мешканців Антіохії визнати Деметрія II своїм царем. У 145 р. до н. е. Олександр з великим військом підійшов до Антіохії, де зустрівся з військом Птоломея та Деметрія, був розбитий, втік до Аравії і був там страчений. У тому самому бою Птоломеї отримав смертельну рану, і Деметрій почав знищувати єгипетське військо, рештки якого втекли до Олександрії, а Деметрій захопив усіх слонів. Деметрій розпустив військо і скоротив виплати солдатам. Антіохійці повстали, але Деметрій придушив бунт. У 141 р. до н. е. Парфія захопила Месопотамію. Деметрій виступив проти парфян, але потрапив у полон, де провів 12 років, здійснивши дві невдачі спроби втечі.</p>	<p>Успадкував трон від батька.</p>	<p>Батько – Деметрій I Сотер Дружина – Клеопатра дочка єгипетського царя Птоломея VI. Брат – Антіох VII. Син – Антіох VIII Грп.</p>
<p>18. Антіох VI Діоніс ССБ – Діоніс 145—142 рр. до н. е. Правив – 3 роки.</p>	<p>Дата та місце народження невідомі. Загинув від рук лікарів. Вік невідомий.</p>	<p>Після загибелі Олександра Баласа Антіох переховувався в Аравії. У 145 р. до н. е. один з колишніх полководців Олександра Діофон на прізвисько Трифон привів його у Сирію і проголосив царем. Військо Деметрія перейшло на бік Антіоха VI, а сам він потрапив у полон до парфян. Трифон підкупив лікарів, які зарізали малолітнього Антіоха VI, і оголосив царем себе.</p>	<p>Успадкував трон від батька.</p>	<p>Батько – Олександр I Баласа</p>
<p>19. Діюот Трифон 142—138 рр. до н. е. Правив – 5 років.</p>	<p>Дата народження невідома. Народився у Касіанах в одному з укріплень Аламеї. Захвачено у полон та вбитий під час осад Аламеїв. Вік невідомий.</p>	<p>Виховувався у Апамеї, був представлений царю і став наближеною особою та полководцем Олександра Баласа. Коли Баласа загинув у війні з Деметрієм II Трифон відправився в Аравію до араба Малха, у якого виховувався син Олександра Баласа – Антіох. Він привіз хлопчика до Сирії, оголосив царем і почав нову війну з Деметрієм II. Війська Деметрія перейшли на бік Трифона і Деметрій втік у Вавилон, де потрапив у полон до парфянців. Трифон перестав бути вірним Антіоху, і задумав його вбити. Але він побоювався первосвященника Іудеї Іонафа, який був прибічником Антіоха. Обманом він заманив Іонафа і стратив його, після чого вторгся до Іудеї. Проте Єрусалим йому взяти не вдалося і Трифон повернувся до Антіохії. Трифон наказав вбити малолітнього Антіоха і пообіцяв солдатам багато грошей за проголошення його царем, але обіцянки не виконав і військо перейшло на бік дружини Деметрія II Клеопатри, яка разом з дітьми сховалась у Селевкії. Цариця запропонувала Антіоху, брату Деметрія II одружитися з нею і оволодіти царством. Антіох розпочав війну з Трифоном, переміг його, захопив в полон і стратив.</p>	<p>Після смерті Антіоха війська проголосили Трифона царем.</p>	
<p>20. Антіох VII Судет 138—129 рр. до н. е. Правив – 9 років.</p>	<p>Дата та місце народження невідомі. Загинув у бою з парфянами. Вік невідомий.</p>	<p>Коли Трифон захопив владу Антіох VII, брат Деметрія II, перебував на Родосі. Він повернувся до Сирії, але жодне місто не визнавало його через страх перед Трифоном. Тоді Клеопатра – сестра його брата, запропонувала йому взяти з нею шлюб, і таким чином стати царем Сирії. Положення Антіоха у Селевкії поліпшилося. Він розпочав війну з Трифоном, переміг його і вигнав з Верхньої Сирії до Фінікії, там обложив його в Апомме, взяв у полон і стратив. Згодом Антіох VII розпочав боротьбу за повернення країни, які від'їждалися від Селевкії під час правління Деметрія II. У 132 р. до н. е. він вторгся до повсталі Іудеї, спустошив країну і обложив Єрусалим. Первосвященик Прікан розпочав переговори про умови здачі. Умови були прийняті і Антіох пішов, розпочавши нову війну проти Парфії. Східні правителі переходили на його бік і, перемігши у трьох баталіях, Антіох зайняв Вавилон. У 130 р. до н. е. він почав називатись Великим. Цар Парфії Фраат відпустив свого бранця царя Деметрія II до Сирії з метою відволікти Антіоха від Парфії. Антіох VII вирушивши на придушення заколоту в одному з міст, натрапив на парфянське військо і загинув у бою.</p>	<p>Став царем, одружившись з царицею Клеопатрою.</p>	<p>Батько – Деметрій I Сотер Дружина – Клеопатра дочка єгипетського царя Птоломея VI. Брат – Деметрій II.</p>

<p>21. Деметрій II Нікатор Друге правління. 129—125 рр. до н. е. Правив – 4 роки</p> 	<p>Дата та місце народження невідомі. Загинув у муках від тортур. Вік невідомий.</p>	<p>У 129 р. до н. е. парфянський цар Фраат відпустив Деметрія II після 12-річного полону у Сирію, розраховуючи на те, що він почне боротьбу з братом. Потім пожалкувавши про свій вчинок він відправив за Деметрієм погано. Оскільки Антіох загинув Деметрій без супротиву зайняв трон і відразу ж розпочав підготовку до війни з Єгиптом. У цей час у Птоломея VII почалися незгоди зі своїми підданими і його дружина та теща Клеопатра втекли до Сирії прихиливши царську казну і пообіцявши Єгипетське царство Деметрію. Птоломея VII відправив до Сирії війська і Олександра II – претендента на Сирійський трон. Олександр II розбив Деметрія II і той втік до своєї дружини Клеопатри в Птоломеяду, але вона його не прийняла і він направився в Тіру, щоб заховатися у храмі. Там його схопили і вбили.</p> 	<p>Успадкував трон від батька. Батько – Деметрій I Сотер Дружина – Клеопатра дочка єгипетського царя Птоломея VI. Брат – Антіох VII. Син – Антіох VIII Грп.</p> 
<p>22. Олександр II Забіна 128—123 рр. до н. е. Правив – 5 років.</p> 	<p>Дата та місце народження невідомі. Захоплений розбійниками і вбитий. Вік невідомий.</p>	<p>Коли Деметрій II почав збирати війська для походу в Єгипет, Птоломея VII послав молодого єгиптянина, сина купця Пртарха, виборювати царську владу в Сирію. Вигадали легенду, що буцімто його було прийнято у царську сім'ю Антіоха VII. Єгиптянина назвали Олександром і надали велике військо. В цей час до Сирії привезли рештки Антіоха VII. Олександр паляк відгукнувся на це, за що отримав народну любов. У 126 р. до н. е. Олександр II вступив у битву з Деметрієм II і переміг його. Деметрій втік до Тіра і був там вбитий. Олександр захопивши царство зробився надмірним і пихатим, навіть по відношенню до Птоломея VII, і Птоломея почав допомагати Антіоху Грпу. У 123 р. до н. е. відбулася битва між ними. Олександр програв і втік до Антіохії. Там він наказав забрати з храму Зевса золоте зображення Ніки, а пізніше намагався винести і саму золоту статую Зевса. Його помітили і він втік від натопу. Захоплений бурєю він потрапив до розбійників, які привели його до Антіоху Грпу, який його стратив.</p>	<p>Самозванець. Батько – торговець Пртарх.</p> 
<p>23. Селевк V 125 р. до н. е.</p>		<p>Старший син Деметрія II, оголосив себе царем після смерті батька і був вбитий за наказом своєї матері – Клеопатри, яка жадала влади для себе. Монети із зображенням Селева V невідомі.</p>	<p>Успадкував трон від батька. Батько – Деметрій II Нікатор. Мати – Клеопатра, дочка єгипетського царя Птоломея VI.</p>
<p>24. Клеопатра 125 р. до н. е.</p> 		<p>Екстраординарна жінка, дочка єгипетського царя Птоломея VI, була дружиною трьох царів Селевкії – Олександра Балааса, Деметрія II та Антіоха VII. Задля втримання влади наказала вбити власного сина Селева V.</p> 	<p>Батько – Птоломея VI. Чоловік: Олександр I Балааса (150—145 рр. до н. е.), Деметрій II Нікатор (129—126, 145—140 рр. до н. е.), Антіох VII Сулет (138—129 рр. до н. е.) Сини – Селевк V, Антіох VIII Грп, (всього мала 8 дітей від своїх чоловіків).</p>
<p>25. Клеопатра та Антіох VIII Грп 125 – 121 рр. до н. е.</p> 		<p>Після вбивства власного сина Селева V, який оголосив себе царем після загибелі батька, Клеопатра посідила на трон Антіоха, але вся фактична влада належала їй. У 121 р. до н. е., коли Антіох почав виходити з під контролю Клеопатри, та спробувала його отруїти, але випадково витрила свою отруту.</p> 	 

<p>26. Антіох VIII Гріп 121 – 96 рр. до н. е. Правив – 25 років.</p>	<p>Дата та місце народження невідомі. Вбитий. Вік невідомий.</p>	<p>Прізвисько отримав за великої ніс. Юність провів у Афінах, куди його відправила мати на навчання. Після загибелі батька Антіох разом з матір'ю та братом Селевком сховалися у Птоломіаді. Селевк, який надів корону, був вбитий матір'ю. Клеопатра посадила на трон Антіоха, але вся фактична влада належала їй. Антіох VIII розпочав війну проти Олександра при підтримці єгипетського царя Птолемея VII, який віддав йому свою дочку Трифену в дружину. У 123 р. до н. е. Олександр був розбитий і загинув. У 121 р. до н. е. мати Клеопатра Тея намагалась отруїти Антіоха, але сама загинула. Протягом семи років у державі було спокійно, але потім з'явився новий претендент на престол – Антіох IX Кізікен – зведений брат по матері. Антіох VIII Гріп намагався позбутися конкурента за допомогою отрути, але Кізікен розпочав війну. На початку Антіоху VIII Гріпу усміхалась вдача. Він розбив брата і почав облогу Антіохії, де знаходилась дружина Кізікена – Клеопатра. Місто впало, і дружина Гріпа Трифена наказала вбити дружину Кізікена, яка доводилась їй рідною сестрою. У 113 р. до н. е. відбулась ще одна битва, в якій Антіох Кізікен переміг, захопив у полон Трифену і приніс її у жертву. У 96 р. до н. е. Антіох VIII Гріпа був вбитий якимось Геракліоном.</p>	<p>Успадкував трон від батька, возведений на нього матір'ю.</p>	<p>Батько – Деметрій II Нікатор. Мати – Клеопатра дочка єгипетського царя Птолемея VI. Дружина – Трифена. Син – Селевк VI Єпіфан Нікаіор. Брат – Селевк V. Сводний брат – Антіох IX Кізікен.</p>
<p>27. Антіох IX Кізікен 113—95 рр. до н. е. Правив – 18 років.</p>	<p>Дата та місце народження невідомі. Потрапив у полон і був страчений. Вік невідомий.</p>	<p>Отримав своє прізвисько від міста Кізік, куди на виховання його відправила мати. Після смерті матері Антіох IX почав оспорожувати право на владу у свого брата Антіоха VIII Гріпа. Гріп намагався отруїти Кізікена, але той врятувався і розпочав війну. Союзницею Кізікена стала єгипетська цариця Клеопатра III, яка видала за нього свою дочку і дала за придане єгипетські війська на Кіпрі. Кізікен вступив у битву з Гріпом, але програв і втік. Кізікен захопив його дружину Клеопатру, яку було вбито за наказом Трифени – дружини Гріпа. У 113 р. до н. е. відбулась ще одна битва, в якій Антіох Кізікен переміг, захопив у полон Трифену і приніс її у жертву. На цей час Кізікен оволодів Келесирією та Фінікією. Союз з єгипетською царицею зберігся. Вона видала йому ще одну дочку – Селену. Тим часом Антіох IX Кізікен зазнав поразки у Самарії у війні проти іудеїв. У 95 р. до н. е. Антіох IX Кізікен був розбитий сином Антіоха VIII Гріпа – Селевком VI, потрапив у полон і був страчений.</p>	<p>Правив разом із своїм братом Антіохом VIII Гріпою.</p>	<p>Батько – Антіох VII Сидет Дружини: Клеопатра IV, дочка єгипетської цариці Клеопатри III; Селена – дочка єгипетської цариці Клеопатри III Син – Антіох X Благочестивий</p>
<p>28. Селевк VI Єпіфан Нікаіор 95—94 рр. до н. е. Правив менше року.</p>	<p>Дата та місце народження невідомі. Вбитий натовпом. Вік невідомий.</p>	<p>У 95 р. до н. е. воював з своїм дядьком Антіохом IX. Переміг його, захопив і стратив. Пізніше син Антіоха IX – Антіох Благочестивий прибув до Арад, оголосив себе царем і розпочавши війну вигнав Селева із Сирії. Той втік до Кілікії і в місті Монсуесте почав вимагати грошей і був вбитий розлюченим натовпом разом з прибічниками.</p>	<p>Успадкував трон від батька.</p>	<p>Батько – Брати: Антіох XI Філадельф, Філіп Філадельф, Деметрій III Евкер, Антіох XII Діоніс.</p>
<p>29. Антіох X Благочестивий 94—83 рр. до н. е. Правив – 12 років.</p>	<p>Дата та місце народження невідомі. Загинув у бою з парфянами. Вік невідомий.</p>	<p>У 94 р. до н. е. переміг Антіоха XI, брата Селева VI. Проти Антіоха X став умишляти зло його родич Селевк і Антіоха врятувала гетера. Проте сирійці вважали, що Антіох врятувався завдяки своєму благочестю, чому і отримав прізвисько Благочестивий. Антіох одружився зі своєю мачухою – Селеною. Вірменський цар Тігран захопив усі Сирійські землі до Євфрату, та усю Кілікію. Вів постійну боротьбу зі своїми двоюрідними братами: Філіпом Філадельфом та Деметрієм II Евкером. Загинув у бою з парфянами під час військової підтримки місцевої цариці Лаодіки.</p>	<p>Почавши боротьбу з двоюрідним братом Селевком VI переміг його і став царем.</p>	<p>Батько – Антіох IX Кізікен Мати – Клеопатра IV. Дружина – Селена (Клеопатра V). Двоюрідні брати – Селевк VI Єпіфан Нікаіор, Філіп Філадельф, Деметрій III Евкер.</p>
<p>30. Антіох XI Єпіфан Філадельф 93 р. до н. е. Правив декілька місяців.</p>	<p>Дата та місце народження невідомі. Загинув у боротьбі з Антіохом X. Вік невідомий.</p>	<p>Після смерті брата Селева V розпочав війну з Антіохом X Благочестивим, але був переможений і загинув разом з усім військом.</p>	<p>Вів боротьбу за трон з Антіохом X.</p>	<p>Батько – Антіох VIII Гріп Брати: Селевк VI Єпіфан Нікаіор, Філіп Філадельф, Деметрій III Евкер, Антіох XII Діоніс.</p>

<p>31. Деметрій III Еквер Філопатор 95—88 рр. до н. е. Правив – 7 років.</p>	<p>Дата та місце народження невідомі. Захворів та помер. Вік невідомий.</p>	<p>Після загибелі Сирійського царя Антіоха X Благочестивого Деметрій III Еквер разом з братом Філіпом Філадельфом розділили владу над країною. Скориставшись распрями поміж іудеями та їх царем Яннаєм, привів до Іудеї 6.000 війська, де до нього приєднались 20.000 іудеїв. Деметрій у битві переміг Яннайя і той утік в гори. Але злякавшись імовірного заколоту з боку іудеїв Деметрій відступив. Почав боротьбу з братом Філіпом, і обложив його у Вереє. Обложені покликали на допомогу арабів і парфянського царя Мітрідата Сінока. Парфянці оточили Деметрія і примусили його здатися. У полоні Деметрію надавали усілякі пошани, але він невдовзі захворів і помер.</p>	<p>Після загибелі батька і брата Деметрія III оголосив царем Дамаска єгипетський цар Птолемеї VIII Лафур.</p>	<p>Батько – Антіох VIII Грип Брати: Селевк VI Єпіфан Нікаіор, Антіох XI Філадельф, Філіп Філадельф, Антіох XII Діоніс.</p>	
	<p>32. Філіп Філадельф 93—83 рр. до н. е. Правив – 11 років.</p>	<p>Дата та місце народження та смерті невідомі. Вік невідомий.</p>	<p>Воював із своїм братом Деметрієм III, переміг його і захопив Антіохію і став правити більшою частиною Сирії. У 87 р. до н. е. молодший брат Антіох Діоніс захопив Дамаск, проголосив себе царем і відправився у похід проти арабів. Дізнавшись про це Філіп підійшов із військом до Дамаску. Полководець Мілезій передав йому місто. Але Філіп виявився невдячним до Сілезія. Коли одного разу Філіп вирушив на іподром, Мілезій замкнув місто і став оберігати його для Антіоха.</p>	<p>Став царем після перемоги над Деметрієм III.</p>	<p>Батько – Антіох VIII Грип Брати: Селевк VI Єпіфан Нікаіор, Антіох XI Філадельф, Деметрій III Еквер, Антіох XII Діоніс.</p>
<p>33. Антіох XII Діоніс 87—84 рр. до н. е. Правив – 3 роки.</p>	<p>Дата та місце народження невідомі. Загинув у бою з арабами. Вік невідомий.</p>	<p>У 84 р. до н. е. почав війну з арабами. Арабський цар Арет спочатку відступив, але потім зненацька з'явився на чолі 10.000 вершників. Антіох XII Діоніс вступив з ним у бій і загинув. Його солдати втекли і Арет захопив Дамаск і всю Кілісірію.</p>	<p>Захопив Дамаск і оголосив себе царем.</p>	<p>Батько – Антіох VIII Грип Брати: Селевк VI Єпіфан Нікаіор, Деметрій III Еквер, Антіох XI Філадельф, Філіп Філадельф</p>	
<p>34. Тігран II Вірменський 83—69 рр. до н. е. Правив – 14 років.</p>	<p>Дата та місце народження та смерті невідомі. Вік невідомий.</p>	<p>У 83 р. до н. е. у Селевкії розпочалася братовбивча війна за владу. Селевки звернулися до вірменського царя Тіграна II по допомогу у наведенні ладу в країні. Тігран увів війська у Сирію, навіть лад та проголосив себе царем. У 69 р. до н. е. римський легат Лукулл розбив вірменське військо і вигнав Тіграна з Сирії.</p>	<p>Окупував країну.</p>	<p>Батько – Антіох X Благочестивий Мати – Селена (Клеопатра V).</p>	
<p>35. Антіох XIII Азійський 69—64 рр. до н. е. Правив – 5 років.</p>	<p>Дата та місце народження та смерті невідомі. Вік невідомий.</p>	<p>Антіох XIII виховувався в Азії, тому і отримав своє прізвище. У 69 р. до н. е. проник до Сирії і був з радістю визнаний сирійцями царем. Римський полководець Лукулл не перешкодив Антіоху у праві на володіння спадковим царством. Але Помпей, який його замінив, вигнав Антіоха з Сирії, яка була перетворена на римську провінцію.</p>	<p>Успадкував трон від батька.</p>	<p>Батько – Антіох X Благочестивий Мати – Селена (Клеопатра V).</p>	

Буквы не для чтения

Александр Федонин (Донецк)

Нумизматам хорошо известно, что 1700 год в истории России был переломным в денежном плане. Но не только. В том же году Петр I вязался в Северную войну, чтобы «прорубить окно в Европу», а попутно, без каких-либо проволочек, провел реформу календаря, максимально приблизив его к европейскому.

О счете лет и его нумерации говорить придется по той простой причине, что даты в монетных легендах играют немаловажную роль, а без предварительного ознакомления старорусскую нумерацию поймет далеко не каждый новый русский.

Цифрами, по совместительству, служили самые обычные буквы кириллицы, большинство которых несет службу и в современном алфавите (см. таблицу). Чтобы легче было разобраться какие литеры нужно читать, а какие считать, цифры отделяли от прочего текста точками (по одной слева и справа) или ставили над ней знак титло в виде слегка изогнутой горизонтальной черточки (титло проставляли и над сокращенными словами).

Написание сложных чисел соответствовало произношению. Представьте себе, что понятие «10», «десяток» некогда звучало как «дсять», «дцать». Представили? Теперь произносите по-старинке фразу «один сверх десяти», а лучше «один на десять», «один над десятью». Получилось

«одиннадцать»? И так до «девятнадцати» — сначала называется количество единиц, затем десяток. А как говорится, так и записывается: •АІ•; •FІ•. Задумаемся над произношением чисел «двадцать один», «сорок четыре». Здесь на первом месте — десятки, а следом — единицы. Запишем и их: •ĖĂ•; •İĂ•.

Не помешает научиться обозначать тысячи (хотя бы от одной до девяти). Для этого перед цифровой литерой достаточно пристроить знак в виде дважды перечеркнутого наклонного отрезка. ✕Ă = 1000; ✕Ă = 2000; ✕Ă = 5000.

Ещё следует обратить внимание на то, что первоначально перемычки в буквах «иже» и «наш» были другой направленности — иже, как правило, напоминало сегодняшнюю кириллическую эн, а наш походило на эн латинскую. При составлении в начале XVIII века гражданского алфавита, перемычки обеих букв развернули против часовой стрелки на одинаковый угол: теперь наш обрела горизонтальную перекладинку, а иже — наклонную (о направлении наклона догадаться?). Жаль, что отдельные справочники по нумизматике отождествляют древнюю иже с реформированной эн. А ведь это совсем разные цифры.

Теперь о календарях. Допетровская Русь, исповедующая христианство, отсчитывала годы (лета) не от Рождества Христова (от Р. Х.), а от Сотворения Мира (от С. М.). По этой

хронологии само Рождество, ставшее нашей, или новой эрой (н. э.), случилось в 5508 г. К тому же Новый год наступал еще не 1 января, но уже и не 1 марта, как до сурового княжения Ивана III, а с началом осени, т. е. 1 сентября.

Ставить даты на серебряных денгах из расплющенной проволоки ленились — это, мол, лишние, никому не нужные хлопоты при нарезании штемпеля. В такой обстановке исключением выглядят копейки последних лет XVI и первого десятилетия XVII века н. э., причем выбитые только новгородским (и один год псковским) денежным двором, на которых под стремениами всадника виднеются такие сочетания букв: •đă•; •ps•; •pз•; •đai•; •pri• и т.п. Обратившись к таблице, заменим старорусские цифры более привычными. Соответственно, получим: 104; 106; 107; 111; 118...

Пока ничего не понятно? Все прояснится (слегка) если читатель вспомнит: а всегда ли он (она) при проставлении даты в письмах или заявлениях указывает текущее тысячелетие и столетие? Вот и тогда не считалось грехом опустить число •3•, т.е. 7000. Теперь для перевода летосчисления из системы «от Сотворения Мира» в «нашу эру», достаточно, к примеру, от лета 7104-го вычесть 5508. Но ответ «1596» будет лишь почти (!) правильным из-за того, что 1596 г. н.э. захватывал восемь месяцев лета 7104 г. и четыре месяца

~ А аз 1	~ В веди 2	~ Ă глаголь 3	~ Ă добро 4	~ Е есть 5	~ S зело 6	~ Z; 3 земля 7	~ H; Ė иже 8	~ F фита 9
~ І и 10	~ Ė како 20	~ Ė люди 30	~ M мысле 40	~ H наш 50	~ K кси 60	~ O он 70	~ Ĭ покой 80	~ X червь 90
~ P рцы 100	~ C слово 200	~ T твердо 300	~ O ук 400	~ O ферт 500	~ X хер 600	~ J пси 700	~ W о (от) 800	~ O цы 900



лета 7105 г. от С. М. из-за несовпадения годовых начал.

Регулярно проставлять даты выпуска на монетах стали в правление царя-реформатора Петра I с лета 7204 г. (•ЗСД•) от С. М. К сожалению, эта дата во многих справочниках, даже весьма солидных, опрометчиво приравнивается только к 1696 г. н. э. Из-за этого происходит неверное толкование и последующих лет, из которых **7208 г. от С. М.** стало переломным в нумизматике и хронологии.

Еще 1 сентября наступившего только что лета 7208 г. от С.М. ничего не предвещало перемен. Воевода-генералиссимус Шейн устроил в Москве веселое пиршество, пригласив на него множество бояр, чиновников и матросов. Сам царь, поздравляя с новолетием, подавал каждому кубок медовухи, угощал яблоком и называл братом. И вдруг, в декабре того же года зачитывается монарший указ о запрещении в будущем праздновать Новый год 1 сентября. Подданных ставили в известность, что нужно **«впредь лета счисляти... с 1 гевваря от Рождества Христова»**, поздравлять друг друга, украшать дворы и дома ветвями сосновыми, еловыми и можжевельновыми, устраивать фейерверки, костры, но не учинять мордобой и не напиваться по-свински, «ибо для этого иных дней в году предостаточно». Таким образом, вслед за 31 декабря лета 7208 (недавно стартовавшего) наступило 1 января 1700 года. И этот самый январь, числившийся по списку пятым месяцем, оказался лидером в календаре обновлённого стиля.

Принимая во внимание столь категоричное цареве повеление, можно с уверенностью констатировать, что копейки-«чешуйки» из серебряной проволоки с датой •СИ• (т.е. 208) чеканились исключительно с сентября по декабрь. Эти четыре месяца одновременно являлись первыми для лета 720 г. и последними в 1699 г. Когда же в начале 1700 г. в обиход, наряду с «чешуйками», вошли круглые медные денга, полушка и полполушки, то все



они, независимо от металла, были датированы по новому летосчислению – •XAJ• (1700). Ни в коей мере нельзя согласиться с теми авторами, которые в своих трудах при датировке чешуек соотносят с 1700-м годом как •XAJ•, так и •СИ• (ради приближения к старинному правописанию часто проставляют «СН»).

Если пренебрегать той «мелочью», что лета от С. М. не совпадают по старту и финишу с годами н.э., которые сегодня столь привычны, то многие события, случившиеся до 1700 г., могут обрести значительную хронологическую ошибку. Рассмотрим пример, касающийся первого крупнейшего законодательного акта Московии – «Судебника» 1497 г. Он начинается словами: «Лета 7006, месяца септемвриа, уложил князь великий Иван Васильевич всяя Руси, с детьми своими и с бояры, о суде, как судити боярам и околничим». Итак, упомянут сентябрь лета 7006 г. Это самое начало года от С. М. и вторая половина 1497 г. н.э. Но коль слепо, инерционно, не вникая в детали вычитать 5508 из 7006, то элементарно получим 1498. Таким образом, безо всякого волшебства потеряем ни мало, ни много – 12 месяцев.



Петр I провел еще одну реформу, отразившуюся в монетах. Более того, монеты стали самыми массовыми проводниками этой реформы в жизнь. Речь идет о замене **церковнославянского** шрифта, изобретенного в XVI в. друкарем (печатником) Иваном, Федоровым сыном (Фёдоровичем), на шрифт **гражданский**. Тогда же и «арабские» цифры стали вытеснять славянские отовсюду, кроме церковных бумаг. В переходный период (до середины 20-х годов XVIII в.) одна и та же дата на разных монетах могла быть, по прихоти гравёров, зафиксирована как кириллической, так и «арабской» цифирью. Более того, иногда мешанина этих непохожих цифр происходила в одном числе. Например, встречаются полушки-одногодки, датированные: «1720», или «XAJK», или «17K»; а в следующем году: «1721», или «XAJKA», или «17K1».

Смешивание цифр, только уже римских и «арабских», наблюдалась на шведских эре XVII в.: 1627 г. обозначался наравне с «MDCXXVII» еще и «MDCXX7». Но тут причиной была нехватка места для написания легенды.

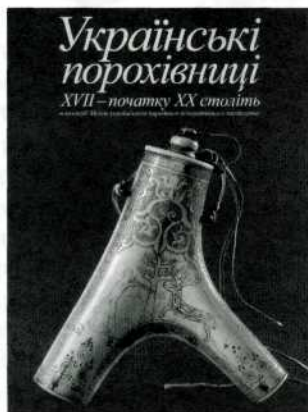
Слово «арабские», при упоминании цифр, берется автором в кавычки по той причине, что используемые нами цифры сами арабы именуют европейскими или английскими. Написание же истинных арабских цифр иное.

Ці книжки можна отримати поштою, надіславши електронний переказ на адресу редакції журналу: Максим Загребя, а/с 43, Київ, 02147.

Не забудьте у графі електронного переказу «Для письмового повідомлення» зазначити зворотню адресу, назву книжки та кількість примірників.

Пропозиція дійсна до 28 лютого 2009 р.

УКРАЇНСЬКІ ПОРОХІВНИЦІ
XVII – початку XX століть



Київ, 2008 р.
Формат 210×290 мм,
Супер-обкладинка, 88 стор.,
наклад – 400 прим.

Каталог уперше представляє в повному обсязі колекцію порохівниць кінця XVII – початку XX ст., яка зберігається у Музеї українського народного декоративного мистецтва. Основну її частину складають пам'ятки козацької доби.

Видання висвітлює маловивчену галузь народного мистецтва.

Призначене для музейних працівників і широкого кола читачів, які цікавляться вітчизняною історією та культурою.

Ціна з пересиланням поштою по Україні – 120,00 грн.

В. В. Бартошевич

У БОРИННІ З НАПОЛЕОНОМ
НУМІЗМАТИЧНІ НАЧЕРКИ



Київ, 2001 р.
Формат 218×288,
м'яка обкладинка, 210 с.,
наклад 500 прим.

Книга містить десять робіт відомого історика та нумізмата. Різні за змістом, вони об'єднані єдиною тематикою: історія Вітчизняної війни 1812 р., яка розглядається через пам'ятки нумізматики – медалі, ополченські знаки, хрести та ін. Автор розкриває маловідомі сторони Вітчизняної війни, аналізує нумізматычні та письмові джерела, значну мемуарну літературу та художній матеріал. Для спеціалістів-нумізматів, музейних працівників, істориків широкого профілю, а також для читачів, які цікавляться історією. Мова – російська.

Ціна з пересиланням поштою по Україні – 65,00 грн.

Валерій Нечитайло

КАТАЛОГ АНТИЧНИХ МОНЕТ
СКИФІЙ, БЕРЕЗАНІ, НИКОНІЮ, ТІРИ,
КЕРКІНІКИДИ

Київ, 2000 р.
Формат 148×210 мм,
м'яка обкладинка, 80 с.



Описання та промальовки античних монет міст Північного Причорномор'я. 290 позицій. Ціни в гривнях на два ступені збереження – "Fine" та "VF". Мова – російська.

Ціна з пересиланням поштою по Україні – 31,00 грн.

Бони єврейського товариства м. Степань

Олександр Власюк
(Березне, Рівненської обл.)

Нешодавно в одній з приватних збірок було виявлено чотири рідкісні та цікаві бони. Дві з них були вперше описані у каталозі Дмитра Харитонова «Бумажные деньги еврейских общин в России», який видано у 2003 р.

Йдеться про бони Степанського єврейського товариства «Линась Гащедекъ» («Справедливість»).

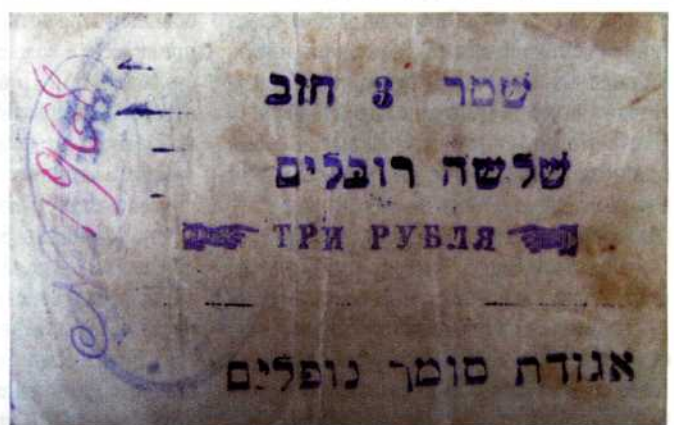
Містечко Степань, що на Рівненщині, вперше згадується в 1292 р. у «Густинському літописі» як столиця удільного князівства. Воно має довгу та не легку історію. З давніх-давен місто населяли представники різних націй та вірувань.

Історія єврейської громади у Степані сягає у княжі часи. Жили євреї уособлено від корінного населення, займаючи центральну приярмаркову частину міста. Над самим берегом Горині підіймалась велична синагога – прекрасна пам'ятка архітектури, одна з найдревніших споруд Степаня. В 70-х роках XX ст., як і більшість релігійних споруд міста, вона була варварські знищена.

Єврейські общини Волинського Полісся містечко Степань називали «Новим Єрусалимом», а місцева синагога стала їхньою «Меккою». Службу в ній відправляв архіраабин (рабин рабинів).

На відміну від інших релігійних храмів, Степанська синагога не мала у власному користуванні землі, але судячи з історичних джерел, вона мала значні кошти, які надходили сюди з усієї Волині.

Під час Другої світової війни окупаційна німецька влада зіграла все єврейське населення Степаня в гетто, організоване на території синагоги. З серпня 1941 р. усі мешканці гетто були



етаповані у Костопільський район, де і розстріляні поблизу с. Корчів'я. Понад 500 жителів єврейської національності окупанти розстріляли за с. Калинівка.

На початку ХХ ст. серед великої кількості різноманітних грошових знаків, що були в обігу, Степанська єврейська громада мала свою емісію грошей.

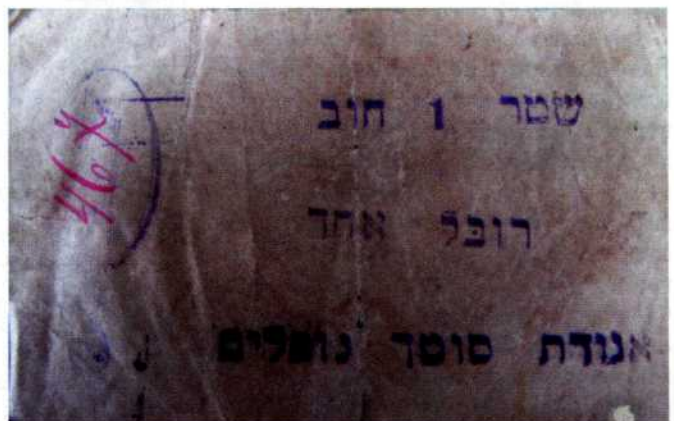
Усі відомі номінали бонів мають однаковий розмір 55×90 мм. Виготовлені на білому папері. Технологія виготовлення проста і поширена у ті часи – відбиток штампа. Всі написи зроблені фіолетовим чорнилом; номер «від руки» – червоним.

На бонах 3 і 5 рублів третій рядок – написи «три рубля», «пять рублей» зроблено російською мовою. По сторонах цього напису зображення руки.

Бона в один рубль дещо відрізняється. На ній відсутній напис номіналу російською мовою.

На реверсі всіх бон по дві печатки, теж фіолетового кольору. На печатці овальної форми написи єврейською та російською мовами «ЛИНАСЪ ГАЦЕДЕКЪ». На круглій печатці читаємо: «ПЕЧАТЬ / Степанского Общества Потребителей Ровен. Уез.».

Що ж до четвертої бони з тієї самої збірки, то вона має пряме відношення до м. Сарни Рівненської обл. та вести розповідь про неї поки що зарано. Вона ще потребує вивчення, адже досі не описана.



Список літератури:

1. Дмитро Харітонов. Бумажные деньги еврейских общин в России. – Прага, 2003.
2. Микола Пінчук. Сходження на Голгофу. – 1992.



Экзотические деньги Германской Новой Гвинеи

Александр Ильчук (Луцк)

Германская Новая Гвинея (Deutsch-Neuguinea) — германский протекторат с 1884 по 1914 г., состоящий из северо-восточной части Новой Гвинеи и нескольких соседних групп островов.

Основную часть Германской Новой Гвинеи составляла Земля Кайзера Вильгельма, северо-восточная часть Новой Гвинеи, в настоящее время часть Папуа-Новая Гвинея. Острова на архипелаге Бисмарка, расположенные восточнее Земли Кайзера Вильгельма и в настоящее время также принадлежащие Папуа-Новой Гвинее, тоже были частью протектората.

Кроме того, большинство других островов в Тихом океане были частью Германской Новой Гвинеи: Германские Соломоновы Острова (Бука, Бугенвиль и несколько более мелких островов), Каролинские острова, Палау, Марианские острова (кроме острова Гуам), Маршалловы острова и Науру.

В период предшествующий провозглашению германского протектората на территории будущей Германской Новой Гвинеи в качестве денег употребляли раковины моллюсков. При чем использовали их не в естественном виде, а после предварительной обработки в специально предназначенных для этого «монетных дворах» и затем нанизывали на шнурки.

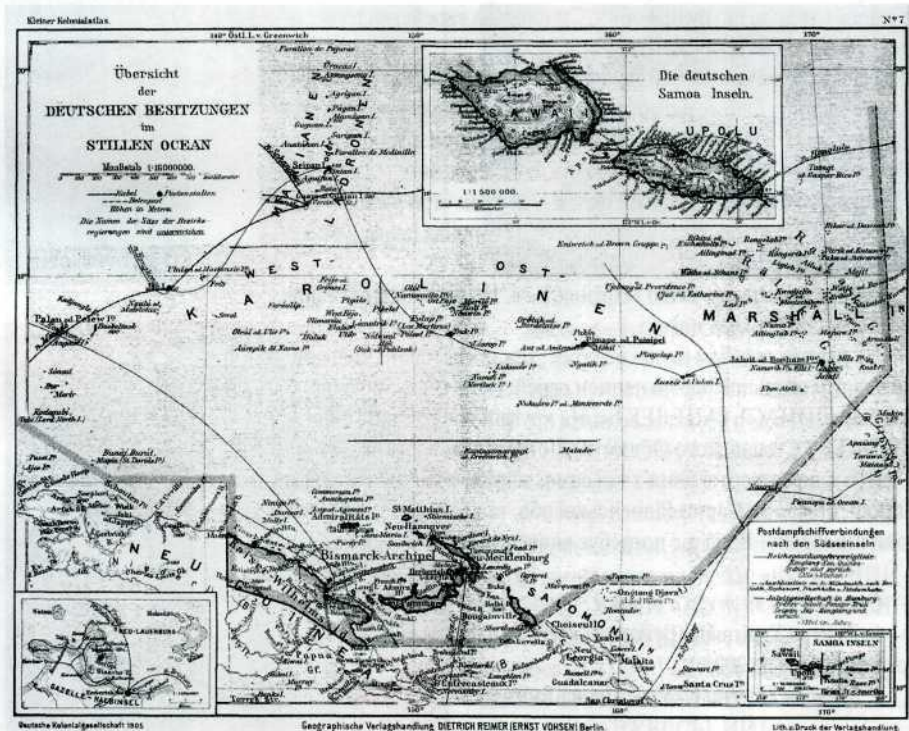
Изготавливались они из имеющих бугорок раковин «Nassa camelus», величина которых редко превышает один сантиметр. Их добывали на берегу Наканай на острове Новая Британия. Едва только миновал период юго-западного муссона, как экспедиции собирателей денег на своих лодках с балансирами вылавливали моллюсков, которых туземцы именуют пала-тамбу. Перед началом экспедиции совершались религиозные церемонии, потому что тамбу считались священными. Само слово «тамбу» означает «большой», «священный». Уже в первом благословении, которое получал новорожденный, провозглашалось: «Да будешь ты большим

и сильным, чтобы быть в состоянии часто ездить на Наканай и собирать много тамбу». Экспедиция продолжалась около месяца.

Изготовление денег-насса требовала большой ловкости, и считалось привилегией вождей. Чтобы раковина стала деньгами, она вдавливалась снизу в отверстие, вырезанное в скорлупе кокосового ореха, а «верблюжий горб» раковины стачивался, благодаря чему образовывалось отверстие, необходимое для нанизывания раковины на шнур. После этого раковина тщательно очищалась и отбеливалась до белого цвета. В заключение тамбу нанизывали на усик лианы, служащий денежным шнуром. Денежные снизки сплетали в кольца, завертывали в листья пандануса и крепко перевязывали бечевками из ротанга. Такое кольцо или обруч содержал около пятисот денежных снизок диварра, длиной по 180 см. Из предосторожности в

хижинах никогда не держали «наличных денег» в количестве большем, чем это требовалось для покрытия ежедневных расходов. Свой основной капитал богатые «депонировали» в настоящую казну, какой являлся скрытый в чаше и неустанно охраняемый общественный дом тамбу. Из казны выплачивались военные расходы и компенсации союзным племенам в случае войны.

Кроме священных денег-диварра также изготавливали снизки «денег» из плоских раковинных кружочков. Наиболее известные «монетные двора» этих денег находились на Соломоновых островах, на островах пролива Бугенвиль, на островах Банка и близлежащих островах. Жители островов, расположенных у полуострова Газели, называли такие денежные снизки пеле и нередко обменивали их на раковины насса, которые служили для изготовления денег-диварра.





Этот вид денег изготавливали, как правило, женщины. Кружочки имеют различную расцветку, главным образом белую, черную и фиолетовую или, как на острове Понапе (Микронезия), красную. Используемые в качестве сырья большие раковины разбивали на маленькие куски, прижимали к деревянной доске и полировали камнем с обеих сторон. Затем они просверливались и нанизывались на шнуры из кенафа. Готовые снизки обтачивались пемзой, с тем, чтобы величина дисков была одинаковой.

В 1894 г. по просьбе «Новогвинейской компании» в так называемых протекторатах (колониях) Германской империи в южной части Тихого океана были выпущены монеты номиналом 20 и 10 новогвинейских марок изготовленные из золота, диаметром 22,5 и 19,5 мм, и весом 7,965 и 3,982 г соответственно. А также 5, 2, 1 и 1/2 новогвинейской марки из серебра. Из бронзы изготовили 10, 2 и 1 новогвинейский пфенниг. Изображение на монетах: райская птица на одной, номинал между ветвями – на другой стороне, за исключением монет в 1 и 2 новогвинейских пфеннига, на обеих сторонах которых надписи: NEU-GUINEA COMPAGNIE. По размеру и весовым частям монеты Германской Новой Гвинеи соответствовали тем, что имели хождение в Германской империи, за исключением бронзовой монеты в 10 новогвинейских пфеннигов с диаметром 30 мм и весом 10,00 г. Все монеты чеканились в 1894–1895 в Берлине. Когда в 1899 верховная власть в стране перешла к Германской империи, монеты Новой Гвинеи были изъяты из обращения и заменены деньгами, имевшими хождение в империи.

Список литературы

1. **Гладких В. Д.** Словарь нумизмата. – М.: ЗАО Центрполиграф, 2006.
2. **История** германского колониализма в Африке. Под ред. Г. Штеккера. – М., 1983.
3. **Происхождение** вещей. Под ред. Е. В. Смирницкой. – М.: «ННН», 1995.
4. **Money trend.** – Wien, 200, 10.

Медаль «В память 1500-летия Киева»

■ Владимир Лазаренко (Киев)

В основу данной публикации положены архивные материалы и личные исследования автора, с описанием разновидностей медали по способу штамповки и типов удостоверений к ней.

С приближением празднования 1500-летия города Киева возникла необходимость в создании специальной медали, которая предназначалась бы для награждения значительного количества киевлян и жителей её пригорода, внесших значительный вклад в его развитие. Был объявлен конкурс на проект медали.

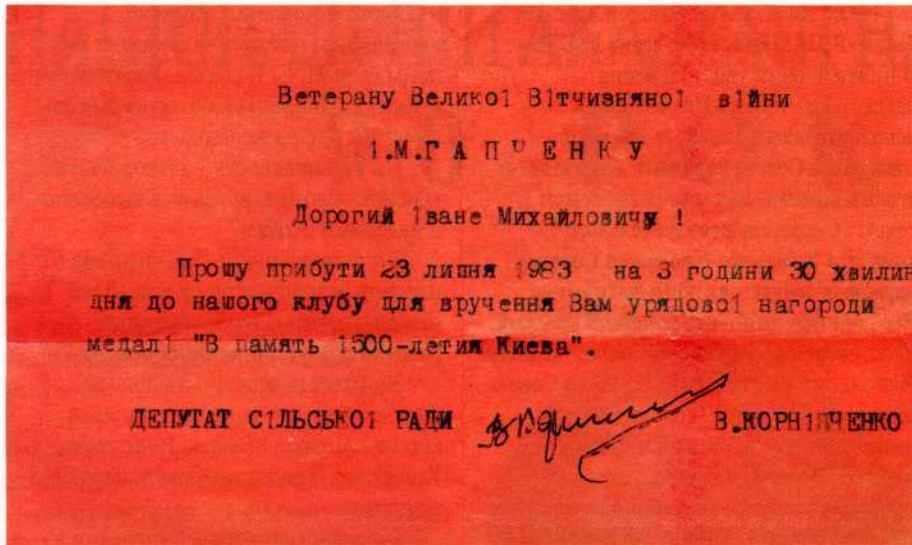
На утверждение в секретариат Президиума Верховного Совета СССР был представлен проект медали художника Е. Г. Кудь, который был изготовлен из латуни диаметром 32 мм, толщиной 2,7 мм. Перед разработкой эскиза медали Е. Г. Кудь внимательно ознакомился с медалью «В память 250-летия Ленинграда», это наглядно видно по построению им композиции и надписей на лицевой и оборотной стороне медали. Да и лента к медали уж очень похожа. В её центре также помещена лента ордена Ленина. Е. Г. Кудь удалось добиться простоты композиции лицевой стороны медали, поместив на фоне развернутых знамен и расходящихся лучей изображение монумента в честь Великой Октябрьской социалистической революции, воздвигнутого в центре Киева. В верхней части медали по окружности расположена надпись «В память 1500-летия Киева». На оборотной стороне медали в центре расположена надпись в две строки: «ГОРОДУ-ГЕРОЮ СЛАВА!». Ниже изобразил здание Верховного Совета Украинской ССР, за ним справа расположено изображение Софиевского собора. В верхней части медали изображена медаль «Золотая Звезда», которой награждена столица Украины. Все надписи и изображения на медали выпуклые, с обеих сторон края медали окаймлены узким бортиком. Этот образец выполнен цельноштампованным с круглым ушком. Медаль при помощи латунного кольца соединена с пятиугольной колодкой, обтянутой зеленой шелковой муаровой лентой шириной 24 мм с продольными красной и



голубой полосками по краям, цвета флага УССР в центре ленты наложена лента ордена Ленина, что является довольно оригинальным, так как Киев был награжден двумя орденами Ленина. Образец и был одобрен секретариатом Президиума Верховного Совета СССР. 10 мая 1982 г. вышел Указ Президиума Верховного Совета СССР, в котором говорилось: «В ознаменование 1500-летия города Киева учредить медаль «В память 1500-летия Киева» Заказ на изготовление юбилейной медали был размещен на Ленинградском Монетном Дворе. Заказ на изготовление удостоверений к медали «В память

1500-летия Киева» был размещен в типографии ГОЗНАКа Министерства Финансов СССР.

Награждение юбилейной медалью «В память 1500-летия Киева» производилось от имени Президиума Верховного Совета СССР исполнительным комитетом Киевского городского Совета народных депутатов трудящихся по представлению исполнительных комитетов районных Советов депутатов трудящихся на основании списков лиц, представляемых к награждению составленных их руководителями: рабочих, специалистов народного хозяйства, работников науки,



комитетами районних, городских Советов депутатов трудящихся по месту жительства представляемых к награждению.

Судя по наградному документу – удостоверению к юбилейной медали «В память 1500-летия Киева», врученное Генерал-лейтенанту пограничных войск Н. В. Лавриненко 17 мая 1982 г., вручать медали начали сразу же после её учреждения.

Вместе с медалью награжденному вручалось удостоверение к медали установленного образца которое представляло собой книжку, выполненную из плотной белой бумаги. На лицевой стороне в верхней части расположен герб СССР с 15 витками.



и культуры; работников государственных учреждений и общественных организаций, внесших своим трудом вклад в экономическое и социально-культурное развитие города. Награждение трудящихся медалью производилось при условии проживания в Киеве или его пригородах не менее 10 лет; награждались также участники обороны, партизаны и подпольщики, сражавшиеся с врагом в Киеве и его окрестностях и участники освобождения Киева в период Великой Отечественной войны, награжденные медалью «За оборону Киева», независимо от места их проживания. О награждении лиц, проживающих за пределами Киева и киевской области, производилось ходатайство перед исполнительным комитетом киевского городского Совета депутатов трудящихся исполнительными



Под ним надпись в четыре строки **СОЮЗ СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК**. В нижней части удостоверения в три строки расположена надпись: **УДОСТОВЕРЕНИЕ к медали «В ПАМЯТЬ 1500-летия КИЕВА»**. Герб СССР и надписи выполнены красной краской.

Во внутренней части удостоверения на первой странице изображена цветная медаль «В память 1500-летия Киева». Над ней расположена надпись в одну строку: **«В ПАМЯТЬ 1500-летия КИЕВА»**, надпись выполнена розовой краской. На второй странице в верхней части расположена надпись **УДОСТОВЕРЕНИЕ**, ниже расположен текст: «В ознаменование 1500-летия Киева», после этой надписи оставлены три строки для указания ф.и.о награжденного и далее текст **«от имени ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР награжден решением исполнительного комитета Киевского городского Совета народных депутатов, ниже оставлена строка для указания даты, месяца и года вручения «_____» 19__ г. медалью»**.

Ниже расположен розовой краской текст **«В ПАМЯТЬ 1500-летия КИЕВА»**. В нижней части удостоверения расположен текст: **«Председатель исполнительного комитета Киевского городского Совета народных депутатов»** и его факсимиле, под ним расположен текст: **«Секретарь исполнительного комитета Киевского городского Совета народных депутатов»** и его факсимиле. Все надписи выполнены черной краской. Удостоверение скреплено мокрой печатью Исполкома Киевского Городского Совета народных депутатов (текст печати выполнен на украинском и русском языках). В место подписей проштамповано факсимиле. Вручение медали «В память 1500-летия Киева» продолжалось и в последующие годы это наглядно видно из удостоверения к медали «В память 1500-летия Киева» врученного 22 февраля 1990 г. майору В. Г. Лещинину. Среди награжденных медалью Маршал Советского Союза: Л. И. Брежнев, Адмирал флота Советского Союза С. Г. Горшков награждены с нарушением положения о медали, так как они к Киеву не имели

никакого отношения. Также с нарушением положения о медали был награжден М. С. Горбачев. Удостоверение к медали «В память 1500-летия Киева» имеет четыре разновидности:

1-я разновидность – выполнено в красной обложке, вручалось высокопоставленным особам.

2-я разновидность – выполнено из плотной белой бумаги с коричневой сеткой с печатью КГБ, вручалось работникам КГБ и пограничникам.

3-я разновидность – выполнено из плотной белой бумаги с коричневой сеткой с мокрой печатью Исполкома Киевского Городского Совета народных депутатов.

4-я разновидность – выполнено из плотной белой бумаги с коричневой сеткой с печатью Исполкома Киевского Городского Совета народных депутатов и подписями, выполненными типографским способом.

Медаль «В память 1500-летия Киева» имеет две разновидности:

1-я разновидность – на реверсе с лева набита аббревиатура ЛМД.

2-я разновидность – на реверсе справа набита аббревиатура ЛМД.

При ношении медаль располагалась на левой стороне груди после медали «В память 250-летия Ленинграда». По данным Президиума Верховного Совета СССР медалью «В память 1500-летия Киева» награждено более 700 тысяч человек.

Список литературы

1. **Володин А., Мерлай Н.** Медали СССР. СПб., 1997.
2. **Сборник** Законов СССР и Указов Президиума Верховного Совета СССР 1938–1967 гг. – Том 2. – М., 1968.
3. **Колесников Г. А., Рожков А. М.** Ордена и медали СССР. М., 1983.
4. **Кривцов В. Д.** АБЕРС 6. М., 2003.
5. **Paul McDANIEL and Paul J Schmitt.** Soviet orders and medals. – Virginia.

Хронология вручения медали «В память 1500-летия Киева»

Дата вручения	Воинское звание, должность	Ф.И.О награжденного
17.05.1982	Полковник пограничных войск в отставке	Козацкий Павел Семёнович
17.05.1982	Генерал-лейтенант пограничных войск	Лавриненко Николай Васильевич
17.05.1982		Савченко Иван Александрович
17.05.1982	Полковник в отставке	Цыганков Георгий Васильевич
26.05.1982	Генеральный секретарь ЦК КПСС СССР	Брежнев Леонид Ильич
08.06.1982	Майор административной службы	Обернибесов Виталий Владимирович
14.06.1982		Волжева Екатерина Алексеевна
17.06.1982		Козацкий Павел Семёнович
05.07.1982		Кержнер П. М.
19.07.1982	Полковник внутренних войск в отставке	Клевцов Алексей Андреевич
19.07.1982	Генерал-майор в отставке	Черных Митрофан Ефимович
01.11.1982		Гавриленко Александр Григорьевич
01.11.1982		Держач О. И.
01.11.1982		Чулаков Г. Н.
06.12.1982		Могильник Иван Петрович
06.12.1982		Никитас Иван Иванович
18.06.1983		Клевцова Лидия Васильевна
04.08.1983		Землянский Г. Д.
18.04.1983		Палей Е. П.
18.10.1983	Преподаватель педагогического училища	Кулагина Тамара Александровна
31.10.1983	Генерал армии	Лашенко Пётр Николаевич
01.10.1984		Расторгин В. И.
14.12.1984		Гниленский Василий Герасимович
22.04.1985	начальник отдела ЦБТИ Минместпрома УССР	Богушко Антонина Всеволодовна
22.02.1990	майор	Лещинин Владимир Григорьевич

Фалеристичні пам'ятки пожежно-гімнастичного товариства «Сокіл» 1894–1914 рр.

Орест Круковський,
Степан Пахолко (Львів)

Фалеристичні пам'ятки українського пожежно-гімнастичного товариства «Сокіл» з'явилися на хвилі піднесення національно-визвольного руху в Австро-Угорській Імперії, спричиненого революцією т. з. «Весни Народів» у 1848 р.

Ідея створення пожежно-гімнастичних товариств, котрі б виховували у своїх членів почуття національної гордості, обов'язку, удосконалювали духовні якості у гармонії з фізичною силою, зародилися у 60-роках ХІХ ст. у Чехії.

Професор історії Празького університету доктор Мирослав Тірш у 1862 р. започаткував перше чеське спортивне товариство «Сокіл». Через рік словаки засновують товариство «Південний Сокіл», згодом у 1867 р. «Сокіл» з'являється у поляків, потім у хорватів, а через деякий час «сокільський» рух охопив більшість слов'янських народів.

Заснування української сокільської організації тісно пов'язане з іменем Володимира Лаврівського та Василя Нагірного. В. Нагірний опублікував у часописі «Батьківщина» за 1886 р. декілька статей, у яких доводив необхідність створення пожежно-спортивних товариств, а в наступному році опублікував «Статут товариства сторожі огневої Сокіл». Відчутним поштовхом до заснування української сокільської організації став приїзд до Львова чеських соколів у 1892 р. Цього самого року В. Лаврівський з групою прихильників провів перші загальні збори засновників товариства «Сокіл» та підготував новий статут «Устав гімнастичного товариства «Сокіл». Цей статут був затверджений Міністерством внутрішніх справ у липні 1893 р. А 11 лютого 1894 р. відбулися перші загальні збори «уконституваного» товариства. При товаристві у різні часи існували секції гімнастична, технічна (пожежництва), музична, театральна та прапорів. Завданням останньої було виготовлення прапорів та відзнак, котрі

б репрезентували товариство. У пункті 34 статуту зазначено: «Знамя товариства є руський лев на синьому тлі». Окрім прапора членів товариства репрезентували і особисті відзнаки. Відзнаки були затверджені разом з сокільським одностроєм на перших Надзвичайних зборах у березні 1894 р. як «відзнаки синьо-жовті з левом й пером», що носилась на смушевій шапці (рис. 1, а, б, в) [1].

Відзнаки з «галицьким левом» широко вживалися в українському суспільстві протягом тривалого часу (до початку Першої Світової війни) Про це свідчить професор С. Гайдучок: «Левики емальовані, як шпильки до краваток, жіночі брошки, видання «Сокільський Базар» в 1904 р. носили широкі круги громадянства при цивільному одязі, як національну відзнаку» [2]. Про використання такої відзнаки свідчить лист, який надіслала філія товариства «Січ» з с. Новосілки (пов. Скалат, на Тернопільщині) до товариства Сокіл-Батько у Львові у 1913 р. з приводу надсилання відзнак з левом, як «шпильки до краваток» у кількості 10 шт., згідно поданого малюнка [3]. Ескіз малюнка відзнаки, в основному відповідає виявленим відзнакам у металі.

У вересні 1896 р. товариство ухвалило постанову про введення ще однієї відзнаки для членів товариства: «Члени, не носячі строю, можуть носити шпильку позолочену або золоту, представляючи сокола (рис. 2) на круглій кокарді ясно синьої барви» (рис. 3).

У книзі професора С. Гайдучка ця відзнака натомість подана, як відзнака на однострій: «позолочений сокіл в леті служив до шапки першого однострою. Носили його на синій рожечці. На нім стреміло соколине перо» [2].

Згодом з'являється другий тип відзнак з гербом «галицького лева» на шапку. У листуванні осередку товариства «Сокіл» у м. Миколаїв за 1904 р. з управою товариства у Львові з приводу надсилання

відзнак для філії зазначено: «відзнаки до шапки єсть 2 роди. Герб Руси цілий (ймовірно малося на увазі геральдичне зображення галицького лева у щиті з короною (рис. 1) й лише самий левик» (рис. 4, а) [3].

З часом відзнака галицького лева набуває функції до певної міри нагороди. У 1912 р. товариство «Сокіл» «за успішну поміч в роботі над розвоєм» організації, нагороджує своїх членів рядом відзнак, серед яких відзнака «Льва» та відзнаки «помочи», «праці», «св. Михайла» (невіднайдені). Ці відзнаки вживались у товаристві до 1914 р. [4].

Використовували цю відзнаку в поєднанні з синьо-жовтою стрічкою та написом місцевості, з якою прибули до Львова, делегати Шевченківського Здвигу 24 червня 1914р. (рис 4, б).

Використовувалась ця відзнака на головному уборі Сокільських Стрільців (1913 р.) та на шапках добровольців Українських Січових Стрільців при формуванні перших куренів у серпні 1914 р. На засіданні Боевої Управи у Львові від 2 серпня було ухвалено: «Як відзнаку на переді шапки прийнято «левика» з шапки Сокільських Стрільців [5].

Крім цього ця сама відзнака із спеціальним кіпцанням (скоба), використовувалась, як запонка для сорочки, причому на звороті відзнаки був напис: «В. Ганкевич» (Перший український кравець, що шив сокільські однострої) (рис. 4, в).

У 1902 р. товариство «Сокіл» у Львові випустило поштівку із зображенням члена товариства у сокільському однострої [6] (рис. 23, стор. 26). До однострою, як невід'ємний елемент входив ремінь з пряжкою та монограмою-вензелем з переплетених літер «СР» (Сокіл Руський). Вдалося виявити поки що єдиний примірник такої пряжки! (рис. 5).

До комплексу пожежного однострою входив також металевий або шкіряний



1, а



1, б



1, в



2



3



4, а



4, б



4, б



5



6



7



8



9



10



11



12



13



14



15



16



17



18



19



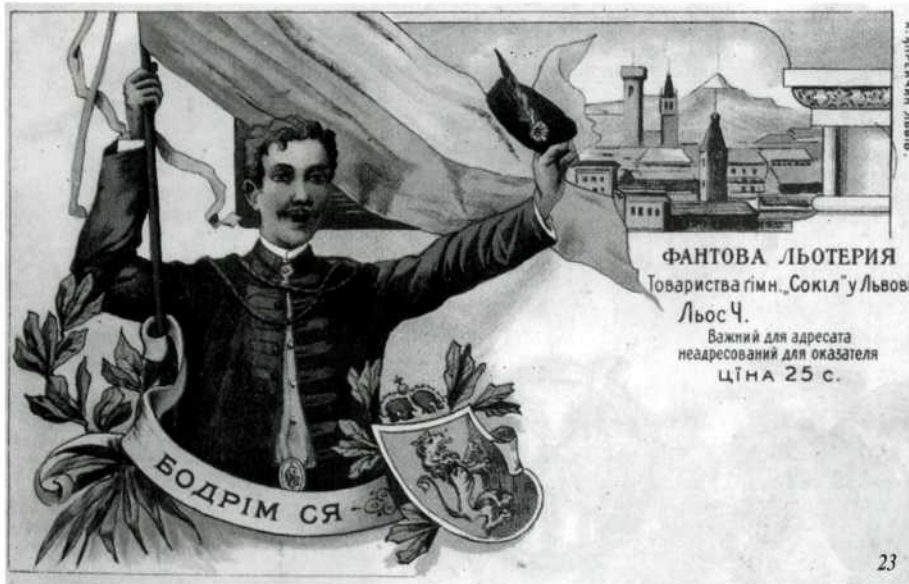
21



22



20



шолом (рис. 6), з відзнакою-кокардою у вигляді лева (рис. 7).

Про ці відзнаки згадується у листуванні товариства «Сокіл» у Львові з філією у с. Заболотів (1905 р.) з приводу набуття сокільського однострою: «В комплект входить шолом шкіряний. Крім того потреба буде ще до кожного шелома гербу — руський лев, який є тепер в роботі і буде коштувати около корони» [7].

Такі шоломи з відзнакою вживалися також і в міжвоєнний період та згадуються в описі сокільського однострою за 1929 р.: «З переду на шоломі сокольська відзнака... на ковнірі пожежні відзнаки» [8] (рис. 8).

Вдалося виявити також емблему-кокарду, (з втраченим елементом на синьому шитку), яка ймовірно, кріпилася на шоломі (можна припустити, що це міг бути галицький левик) (рис. 9).

Товариство «Сокіл» мало також свою емблему-логотип (рис. 10), її проект виник не водночас з проектами прапора та відзнак. Його розроблення затягнулось на декілька років і мало багато модифікацій. Головним символом в емблемі-логотипі був сокіл у польоті з розпростертими крилами і однією або двома гантелями у кігтях (рис. 11). Зображення сокола в польоті мало широке застосування. Цей символ використовували на різноманітних бланках, афішах, печатках, а також як металеву відзнаку члени товариства всіх слов'янських сокільських організацій — чехи, словаки, хорвати, поляки. Проте крім спільного символу, кожна національна організація вносила в емблему атрибути, характерні для своєї нації.

Так, у 1907 р. з'являється велика емблема українського «Сокола» для членів Сокільського Уладу (Управи) [9] (рис. 12), прототипом якої була емблема «Союзу хорватського сокільства» (рис. 13). Перше зображення емблеми «Союзу хорватського сокільства» відома з документа за 1904 р. [10].

Можна припустити, що крім відзнаки для Сокільського Уладу, були випущені відзнаки-монограми з переплетених літер, що утворювали слово «Сокіл» (рис. 14).

Виявлено ще декілька аналогічних українських відзнак (рис. 15, 16, 17*) ідентичних з відзнаками хорватів, поляків, чехів (рис. 18, 19, 20).

Опис сокільських відзнак завершують дві відзнаки, які хоча і не мають типових сокільських символів, характерних для відзнак 1894—1914 рр., але цікаві за своїм громадсько-політичним значенням.

Для відзнаки з гравірованим текстом: «Ш.Сокіл-Львів 1909» (рис. 21), використана стандартна заготовка, а напис засвідчує, ймовірно, про нагородження члена сокольської організації у спортивних змаганнях. Діяльність «Сокола» напередодні Першої Світової війни характерна проведенням масових заходів-здвигов (демонстрацій), заснуванням спортивного товариства «Україна», проведенням спортивних змагань та Запорізьких ігор.

Сокольська відзнака «Шевченківський Здвиг 26.VI 1914», випущена з нагоди крайового здвигу у Львові за участі понад 12 тис. соколів, пластунів та Українського Січового Союзу. Автор відзнаки — студент Львівської політехніки, майбутній

архітектор в м. Рогатин, Роман Грицай (у нижній частині відзнаки є його клеймо «RG»). Відзнака була випущена тиражем у 10 тис. примірників (рис. 22) [11].

За збігом трагічних обставин, саме у цей день в м. Сараєво, студент націоналіст та терорист Гаврило Принцип убив намісника австрійського престолу та його дружину. Це був перший постріл Першої Світової війни, в якій взяли участь сотні тисяч українців, у тому числі добровольці-соколи, створивши першу українську військову форму — Легіон Українських Січових Стрільців.

Список літератури:

1. **Круковський О.** Прапорництво, емблематика та печатки українських спортивно-освітніх організацій і товариств на Західноукраїнських землях кінця XIX — початку XX століть // ЗНТШ т. ССXXXI. Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. — Львів, 1996. — С. 278—287.
2. **Гайдучок С.** Півстоліття сокільських видань. — Львів, 1937. — С. 48.
3. **ЦДІА України** у Львові. Ф. 312, оп.1, спр.504, арк.16.
4. **Вісті** з Запорожжя. — 31 жовтня 1912 р. — ч.72-74.ст
5. **За волю України.** Історичний збірник УСС// Видання братства Українських Січових Стрільців. — Нью-Йорк. — С. 375.
6. **Забочень М., Поліщук О., Яцюк В.** На спомин рідного краю.Україна у старій листівці. Альбом-каталог. — Київ, Криниця, 2000. — С.19.
7. **ЦДІА України** у Львові. Ф. 312, оп.1,спр. 328, арк.10.
8. **Опис** сокільського однострою// Сокільські Вісті. — 1928. — № 10.
9. **ЦДІА України** у Львові. Ф.312, оп.1, спр. 80, арк. 24.
10. **ЦДІА України** у Львові. Ф. 312, оп. 1, спр. 112, арк.1.
11. **Праця** до здвигу//Діло, 11 червня 1914 р.,ч.409

* У приватній збірці професора С. Гайдучка зберігається аналогічна відзнака з написом «slet sokolstva praha 1912» (рис. 21). С. Гайдучок (1891—1976) був учасником декількох зльотів соколів у Празі. Ймовірно, відзнака з написом «Україна» та тризубом виготовлена на початку 2000 р. для якоїсь громадської організації у ЧСР за зразком відзнаки 1912 р., або ж виготовлена як фальсифікат-фантазія для колекціонерів.

НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ – 90 РОКІВ

27 листопада виповнюється 90 років із дня заснування вищої державної наукової організації України – Національної академії наук (на час заснування – Української академії наук).

Національна академія наук (НАН) України об'єднує дійсних членів, членів-кореспондентів та іноземних членів, усіх науковців її установ, організовує і здійснює фундаментальні та прикладні дослідження з найважливіших проблем природничих, технічних та соціогуманітарних наук.

У НАН України функціонують 3 секції, що об'єднують 14 відділень наук: математики; інформатики; механіки; фізики та астрономії; наук про Землю; фізико-технічних проблем матеріалознавства; фізико-технічних проблем енергетики; ядерної фізики та енергетики; хімії; біохімії, фізіології і молекулярної біології; загальної біології; економіки; історії, філософії та права; літератури, мови та мистецтвознавства.

Ювілеї академії, її президентів, видатних науковців, здобутки та ювілеї наукових установ десятиріччями ставали темою пам'ятних та нагородних настільних медалей.

Можна згадати медалі, присвячені: 50-річчю Академії наук УРСР (60 мм, мідь, медальєри О. Кошовий та С. Тетерюк, 1969 р.), 60-річчю видатного авіаконструктора, академіка О. К. Антонова (130 мм, бронза, медальєри О. Кошовий та С. Рижиков, 1966 р.), 100-річчю Інституту біології південних морів АН УРСР (60 мм, бронза, литво, 1971 р.), 50-річчю Інституту ботаніки АН УРСР (61 мм, бронза, медальєр О. Кошовий за ескізом скульптора І. Макогона, 1971 р.), Інституту надтвердих матеріалів АН УРСР (62 мм, бронза, медальєри О. Кошовий та С. Тетерюк, 1970 р.) [1].

Зупинимось на деяких медалях. Перша з них (60 мм, бронза, 1998 р.) присвячена 80-річчю академії [2]. Вона створена медальєрами В. Поповим та В. Сауткіним і виготовлена у відділі порошкової металургії Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України (рис. 1).

У центрі її аверсу розміщене рельєфне зображення головного корпусу академії. Під ним, ліворуч, рельєфна стрічка з роками

Віктор Барштейн (Київ)



1



2



3



4



5



8



6



7



9



12



10



13



14



11



15

заснування академії та її ювілею: «1918–1998», праворуч – витончений, рельєфний відбиток печатки академії в 1918 р. У центрі відбитку, малий державний герб України – тризуб, під ним, у два рядки, напис: «1918 14.XI». Кружно на відбитку напис: «УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК У КИЇВІ» (саме так, це не помилка автора статті). По краю медального поля напис: «НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ».

У центрі реверсу, на тлі розташованої вертикально рельєфної лаврової гілки, на горизонтальному прямокутному підвищенні рельєфний напис: «НАН 80». На ювілейній цифрі рельєфний напис: «РОКІВ». У правій половині медального поля горизонтальні рельєфні лінії, як елемент декору.

Першим президентом Української академії наук було обрано одного з найвизначніших мислителів ХХ сторіччя Володимира Івановича Вернадського (1863–1945).

В. І. Вернадський вивчав геохімічні закономірності будови і складу Землі, хімічний склад земної кори і гидросфери, міграцію хімічних елементів у земній корі, розподіл та роль радіоелементів у її еволюції. Він був основоположником вітчизняної геохімії, біогеохімії та радіогеології, автором фундаментальної теорії ноосфери.

Очолював Українську академію наук Володимир Іванович у 1919–1921 рр.

На честь 125-річчя з дня народження видатного вченого скульптор С. Корнілов створив медаль (65 мм, томпак), карбовану на Ленінградському монетному дворі (ЛМД).

Центральну частину аверсу медалі (рис. 2) займає чудовий, високорельєфний, заглиблений у медальне поле, напівпогрудний, профільний, обернений на $\frac{3}{4}$ ліворуч портрет В. І. Вернадського. По краю медального поля, ліворуч, знизу та праворуч, півколом напис російською мовою: «ВЛАДИМИР ИВАНОВИЧ ВЕРНАДСКИЙ 1863–1945 гг.».

Реверс поділено вертикально на дві частини. У лівій (дещо більший) – рельєфний напис у сім рядків російською мовою: «НАУЧНАЯ МЫСЛЬ ЯВЛЯЕТСЯ ГЛАВНЫМ ИСТОЧНИКОМ НАРОДНОГО БОГАТСТВА» (НАУКОВА ДУМКА Є ГОЛОВНИМ ДЖЕРЕЛОМ НАРОДНОГО БАГАТСТВА). Під написом – лаврова гілка. У правій частині, що піднята над поверхнею медального поля, на тлі сонячних променів, рельєфні написи російською мовою, угорі, горизонтально: «125 ЛЕТ» (125 РОКІВ), по краю медального поля, півколом: «СО ДНЯ

РОЖДЕНИЯ» (З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ).

Обидві частини реверсу об'єднують барельєфне зображення земної кулі.

Академік Данило Кирилович Заболотний (1866–1929), видатний український мікробіолог і епідеміолог, був президентом академії з травня 1928 р. по червень 1930 р. Дійсним членом академії його було обрано у 1922 р. У 1928 р. Д. К. Заболотний організував та очолив Інститут мікробіології (нині – Інститут мікробіології і вірусології ім. Д. К. Заболотного НАН України), заснував Міжнародне товариство мікробіологів. Наступного року його було обрано дійсним членом АН СРСР. Наукові праці видатного вченого присвячені вивченню чуми, холери, сифілісу. Данило Кирилович – один із засновників наукової епідеміології, творець знаменитої школи епідеміологів. Він видав перший оригінальний підручник «Основи епідеміології».

100-річний ювілей Д. К. Заболотного було вшановано медаллю (62 мм, бронза, медальєр О. Кошовий за ескізом художника Д. Серова, 1966 р.) [1, 2].

Центральну частину аверсу медалі (рис. 3) займає високорельєфний, напівпогрудний, майже анфас, портрет вченого. Ліворуч, по краю медального поля, півколом напис: «АКАДЕМИК ДАНИЛО ЗАБОЛОТНИЙ». Праворуч, вертикально, у два рядки – роки народження і смерті: «1866–1929».

На реверсі медалі – рельєфний шестирядковий напис: «ВИДАТНИЙ МІКРОБІОЛОГ ТА ЕПІДЕМІОЛОГ 100 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ».

Наступним президентом АН УРСР (до 21 лютого 1936 – Всеукраїнської академії наук, до січня 1937 – АН УСРР), з липня 1930 р. по 1946 р., був видатний патологіолог, дійсний член АН УРСР (1929), АН СРСР (1932), віце-президент АН СРСР (з 1942), Герой Соціалістичної Праці (1944), лауреат Державної премії СРСР (1941) Олександр Олександрович Богомольць (1881–1946).

З 1930 р. Олександр Олександрович очолював Інститут експериментальної біології і патології Наркомздоров'я, а з 1934 р. – Інститут клінічної фізіології Всеукраїнської академії наук (нині – Інститут фізіології ім. О. О. Богомольця НАН України). Наукові праці О. О. Богомольця присвячені патології ендокринології, дослідженню вегетативної нервової системи, проблемам довголіття, онкології. Він створив велику школу патологіологів, розробив антиретиккулярну цитотоксичну сироватку (АЦС).

100-річчю з дня народження О. О. Богомольця присвячена медаль (70 мм, сплав, створений методом порошкової металургії, комбінат декоративно-прикладного мистецтва Ленінградського відділення Художнього фонду РРФСР) медальєра І. Струкова (рис. 4).

У центральну частину медального поля аверсу врізане дещо зміщене праворуч, рельєфне, головне, профільне, обернене на $\frac{3}{4}$ ліворуч портретне зображення вченого. Ліворуч, півколом напис: «О. О. БОГОМОЛЕЦЬ».

У центрі реверсу на підвищенні, яке займає майже все медальне поле, ювілейні дати: «1881–1981». По краю медального поля напис: «100 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ».

Наступником О. О. Богомольця на посту президента АН УРСР (1946–1962) став видатний біохімік, академік АН УРСР (1929), академік АН СРСР (1942), віце-президент АН УРСР (1939–1946), Герой Соціалістичної Праці (1955), лауреат Ленінської премії (1929) Олександр Володимирович Палладін (1885–1972).

В 1925 р. О. В. Палладін очолив створений ним Український біохімічний інститут (нині – Інститут біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України). Директором інституту Олександр Володимирович був до 1970 р. Відомі його наукові праці стосуються біохімії м'язової тканини та функціональної біохімії нервової системи. Він синтезував вікасол. Олександр Володимирович – засновник школи біохіміків.

Медальєр І. Струков створив до 100-річчя з дня народження О. В. Палладіна медаль (72 мм, сплав, створений методом порошкової металургії, 1985 р.) [2].

У центральну частину медального поля аверсу (рис. 5) врізане дещо зміщене ліворуч, рельєфне, головне, профільне, обернене на $\frac{3}{4}$ праворуч портретне зображення вченого. Праворуч, півколом напис: «О. В. ПАЛЛАДИН».

У центрі реверсу на підвищенні, яке займає майже все медальне поле, ювілейні дати: «1885–1985». По краю медального поля напис: «100 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ».

Перед тим, як розповісти про медаль, присвячену нинішньому президентові НАН України Б. Є. Патону, слід зупинитися на медалі (рис. 6) на честь його батька, видатного вченого в галузі електрозварювання та мостобудування, академіка АН УРСР (1929), Героя Соціалістичної Праці (1943), лауреата Державної премії СРСР (1941) Є. О. Патона (1870–1953).

Євген Оскарович був віце-президентом АН УРСР з 1945 р. по 1952 р. У 1934 р. Є. О. Патон створив та очолював Інститут електрозварювання (нині – Інститут електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України). Він розробив методи розрахунку раціональних конструкторських схем металевих прогінних будов мостів, досліджував умови їх роботи, здійснював дослідження в галузі механізації зварювальних процесів, зварювання під флюсом тощо. Є. О. Патон – автор та керівник проєктів понад 100 суцільнозварних мостів.

Вишезгадану медаль (60 мм, томпак, ЛМД, 1970 р.) створив скульптор І. Макогон до 100-річчя Є. О. Патона [1].

Високорельєфний, погрудний, профільний, обернений на $\frac{3}{4}$ ліворуч портрет вченого займає центральну частину аверсу медалі. Ліворуч – лаврова гілка, перевита стрічкою, поверх неї – ювілейні цифри: «1870», «1970», між ними – цифра «100», по краю медального поля, ліворуч, угорі та праворуч півколом напис: «ЄВГЕН ОСКАРОВИЧ ПАТОН 1870–1953».

Верхню частину реверсу займає, на тлі правого берега Дніпра з обрисами Києво-Печерської лаври, рельєфне зображення прогону суцільнозварного мосту ім. Є. О. Патона в Києві. Угорі сяє п'ятикутна зірка. В нижній частині реверсу, під українським орнаментом, відомий вислів вченого: «ЕЛЕКТРОЗВАРЮВАННЯ МЕТАЛІВ НАЛЕЖИТЬ ВЕЛИКЕ МАЙБУТНЄ. Є. ПАТОН».

Син Є. О. Патона, видатний учений в галузі металургії і технології металів, академік НАН України (1958, член-кореспондент з 1951), академік АН СРСР (1962), двічі Герой Соціалістичної Праці (1969, 1978), Герой України (1998), лауреат Ленінської (1957) та Державної (1950) премій СРСР Борис Євгенович Патон став у 1962 р. президентом академії і займає цю посаду нині.

З 1953 р. Б.Є. Патон очолює Інститут електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України. Наукові дослідження Бориса Євгеновича присвячені автоматичному та напівавтоматичному зварюванню під флюсом, створенню автоматів і напівавтоматів для дугового зварювання, проблемі керування зварювальними процесами. Він заклав основи спецелектрометалургії.

У 1968 р., за ескізом академіка АН УРСР, видатного авіаконструктора О. К. Антонова, медальєр О. Кошовий створив мідну медаль (рис. 7) діаметром 100 мм на честь 50-річчя Б. Є. Патона [1].

Центральну частину аверсу медалі займає заглиблене у медальне поле високорельєфне, напівпогрудне, профільне, обернене ліворуч портретне зображення ювіляра. Під портретом – лаврова гілка. Кружно, ліворуч, зверху та праворуч, рельєфний напис російською мовою: «ПАТОНУ БОРИСУ ЄВГЕНЬЕВИЧУ». У нижній частині медалі, між двома зірочками, цифра «50».

Центральну частину реверсу займає заглиблена у медальне поле композиція: над будівлею і хмарами летить «Антей» (літак АН-22). Над літаком – ювілейний рік: «1968». Угорі півколом напис у два рядки російською мовою: «АКАДЕМИКУ АН СССР ЛАУРЕАТУ ЛЕНИНСКОЙ И ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПРЕМИИ» (АКАДЕМІКУ АН СРСР ЛАУРЕАТУ ЛЕНІНСЬКОЇ І ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЙ). У нижній частині реверсу півколом напис у два рядки: «ОТ КОЛЛЕКТИВА О.К.Б. О. К. АНТОНОВА» (ВІД КОЛЕКТИВУ Д.К.Б. О. К. АНТОНОВА).

Видатним вченим, дійсним членам академії присвячені наступні медалі.

Як за хронологією обрання дійсним членом Всеукраїнської академії наук, так і за значенням для історії України, першою постаттю, медаль на честь якого ми представляємо, має бути видатний історик, політичний, державний діяч, публіцист Михайло Сергійович Грушевський (1866–1934).

М. С. Грушевський – автор понад 2 тисяч наукових праць, серед яких: «Історія України-Руси» (в 10 томах, 1898–1937), «Нарис історії українського народу» (1904), «Ілюстрована історія України» (1911), «Початки громадянства» (1921), «Історія української літератури» (в 5 томах, 1923–1927) тощо. У 1917 р. він був одностайно обраний головою Української Центральної Ради, яка, враховуючи зміну політичної і соціально-економічної ситуації, пройшла шлях від вимог автономії до проголошення незалежної України. У 1918 р. М. С. Грушевського було обрано Президентом Української Народної Республіки. Після приходу до влади гетьмана П. Скоропадського, Михайло Сергійович відійшов від активної політичної діяльності. У березні 1919 р. він емігрував в Чехословаччину, а потім в Австрію, де розгорнув широку наукову і публіцистичну діяльність. Після повернення з еміграції у 1924 р., він став дійсним членом Всеукраїнської академії наук, керував секцією історії України історичного відділу академії. З 1929 р. М. С. Грушевський – дійсний член АН СРСР.

125-річчю з дня народження М. С. Грушевського присвячена медаль (72 мм, бронза, автори – І. Макогон та В. Сауткін, 1991 р.), виготовлена методом порошкової металургії.

У заглибленні аверсу медалі (рис. 8) розташований високорельєфний, напівпогрудний, майже анфас портрет вченого. По краю медального поля, ліворуч, угорі та праворуч, півколом напис: «МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ». Нижче напису, ліворуч та праворуч від портрету – роки народження і смерті: «1866», «1934».

Більшу частину реверсу займає врізаний у поверхню медального поля хрест, що закінчується знизу елементами рослинного орнаменту. Усередині хреста – рельєфний напис у шість рядків: «125 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МИХАЙЛА СЕРГІЙОВИЧА ГРУШЕВСЬКОГО 1991».

Найстаріша з представлених медалей (51 мм, бронза, ЛМД), створена у 1926 р. відомим медальєром А. Васютинським на честь 40-річчя обрання видатного вченого-геолога Олександра Петровича Карпінського (1847–1936) академіком Російської академії наук.

На цей час Олександр Петрович вже був обраний академіком Всеукраїнської академії наук (1925). З 1917 р. по 1936 р. він був президентом АН СРСР. Працював вчений у галузі петрографії, стратиграфії, палеонтології, тектоніки, палеогеографії.

Виконаний високим рельєфом, поясний, профільний, обернений ліворуч портрет видатного вченого, який схилився над письмовим столом з книжками, поданий медальєром на аверсі медалі (рис. 9).

Реверс займає рельєфний напис у три рядки російською мовою: «1886–1926 КАРПИНСКОМУ АКАДЕМИЯ НАУК».

У тому самому 1925 р. академіком Всеукраїнської академії наук було обрано видатного хіміка Лева Володимировича Писаржевського (1874–1938). З 1927 р. Л. В. Писаржевський очолював Інститут фізичної хімії (нині цей інститут НАН України носить його ім'я). У 1930 р. вченого було обрано академіком АН СРСР, йому була присуджена Ленінська премія. Наукові праці Лева Володимировича присвячені каталізу, електронній хімії. Він став засновником вітчизняної школи хіміків.

100-річчю з дня народження Л. В. Писаржевського присвячена медаль (62 мм, анодований під мідь алюміній, Б. Руденко і В. Сауткін, 1974 р.) [1].



16



20



17



21



18



19

Високорельєфний, головний, майже анфас портрет вченого займає центральну частину аверсу медалі (рис. 10). По краю медального поля напис: «ЛЕВ ВОЛОДИМИРОВИЧ ПИСАРЖЕВСЬКИЙ 1874–1938».

У центрі реверсу – ювілейні дати: «1874», «1974», між якими, на картуші, цифра «100». Угорі напис у чотири рядки: «ВИДАТНИЙ ВЧЕНИЙ-ХІМІК, ПІОНЕР У СТВОРЕННІ ЕЛЕКТРОННОЇ ХІМІЇ», знизу – вислів ученого: «СПРАВИ ПРОЛЕТАРИАТУ ВСІ НАШІ СИЛИ, ВСЕ НАШЕ ЖИТТЯ /Л. В. ПИСАРЖЕВСЬКИЙ/».

У 1926 р. став дійсним членом Всеукраїнської академії наук видатний хімік Микола Семенович Курнаков (1860–1941). Ще в 1913 р. він був обраний дійсним членом Російської академії наук. З 1934 р. М. С. Курнаков очолював Інститут загальної і неорганічної хімії АН СРСР. Його наукові праці присвячені вивченню будови та властивостей комплексних сполук. М. С. Курнаков синтезував ряд нових комплексних сполук платини. Він заклав основи фізико-хімічного аналізу. У 1928 р. він став лауреатом Ленінської, а в 1941 р. – Державної премії СРСР.

120-річчю з дня народження М. С. Курнакова присвячена наступна медаль (65 мм, томпак, В. Акімушкіна, ЛМД, 1980 р.).

Високорельєфний, погрудний, майже анфас портрет вченого займає центральну частину аверсу медалі (рис. 11). Ліворуч, у два рядки – роки життя: «1860–1941». Праворуч вертикальний напис: «Н. С. КУРНАКОВ».

Реверс медалі займає напис російською мовою у дев'ять рядків: «АКАДЕМИК НИКОЛАЙ СЕМЕНОВИЧ КУРНАКОВ ВЫДАЮЩИЙСЯ СОВЕТСКИЙ УЧЕНЫЙ-ХИМИК ОСНОВАТЕЛЬ ФИЗИКО-ХИМИЧЕСКОГО АНАЛИЗА» (АКАДЕМІК МИКОЛА СЕМЕНОВИЧ КУРНАКОВ ВИДАТНИЙ РАДЯНСЬКИЙ ВЧЕНЫЙ-ХІМІК ЗАСНОВНИК ФІЗИКО-ХІМІЧНОГО АНАЛІЗУ).

Видатний ботанік, який з 1922 р. по 1949 р. працював в Інституті ботаніки (нині цей інститут НАН України носить його ім'я), Микола Григорович Холодний (1882–1953) став дійсним членом Всеукраїнської академії наук у 1929 р. (з 1925 – член-кореспондент). Його наукові праці були присвячені фізіології, анатомії та екології рослин, мікробіології, загальній біології, історії науки. Микола Григорович став засновником вчення про фітогормони, створив наукову школу.

Ювілейну медаль (83 мм, бронза) було створено у 1982 році до 100-річчя з дня народження М. Г. Холодного.

Більшу частину аверсу медалі (рис. 12) займає високорельєфний, головний, профільний, обернений на $\frac{3}{4}$ ліворуч портрет вченого. Ліворуч, у два рядки – роки життя: «1882–1953». У нижній частині медального поля півколом зміщений праворуч напис: «М. Г. ХОЛОДНИЙ».

По краю медального поля реверсу напис: «ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ РАДЯНСЬКИЙ БІОЛОГ». У центрі та

нижній частині реверсу напис у три рядки: «100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ». Ліворуч – лаврова гілка.

У 1929 р. дійсними членами Всеукраїнської академії наук стало багато видатних вчених, та мабуть одним із найбільш відомих у світі був геніальний ботанік, генетик, селекціонер Микола Іванович Вавилов (1887–1943). У 1921 р. він очолив Всесоюзний інститут прикладної ботаніки і нових культур. У 1929–1935 рр. Микола Іванович був президентом Всесоюзної академії сільськогосподарських наук ім. В. І. Леніна (ВАСХНІЛ). Він встановив вогнища формування культурних рослин, обґрунтував еколого-географічний принцип селекції, відкрив (1920) закон гомологічних рядів у спадковій мінливості. Він став фундатором наукової школи. У 1926 р. Микола Іванович став лауреатом Ленінської премії.

Сторіччя з дня народження видатного вченого було відзначено медаллю (66 мм, томпак, автор – Г. Шкловський, ЛМД, 1987 р.), яка виконана досить низьким рельєфом.

Погрудний, профільний, обернений на $\frac{3}{4}$ праворуч портрет вченого дещо зміщений ліворуч на аверсі медалі (рис. 13). Під портретом, кружно напис: «Н. И. ВАВИЛОВ». Праворуч від портрету, вертикально, у два рядки, зміщений один щодо другого, роки народження і смерті: «1887–1943».

Більшу частину реверсу медалі займає зображення земної кулі, в центральну частину якої, вертикально врізано зображення руки, що тримає колосок. По краю медального поля напис російською мовою: «СТОЛЕТИЕ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ • АКАДЕМИК НИКОЛАЙ ВАВИЛОВ» (СТОРІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ • АКАДЕМІК МИКОЛА ВАВИЛОВ).

Класик білоруської поезії Янка Купала (Іван Домінікович Луцевич) мав честь бути обраним дійсним членом Всеукраїнської академії наук також у 1929 р. За рік до цього він став дійсним членом АН БРСР. Один з основоположників сучасної білоруської літератури та літературної мови Янка Купала (1882–1942) – автор поетичних збірок «Жалейка», «Гусяр», «Дорогою життя», «Від серця», поем «Вічна пісня», «Сон на кургані», комедії «Павлинка», драми «Зруйноване гніздо» тощо. Відомий він і перекладами творів Т. Г. Шевченка. Янка Купала – лауреат Державної премії СРСР 1941 р.

У 1982 р. відзначалося 100-річчя з дня народження видатного поета. Скульптор

В. Летун створив до цієї дати медаль (60 мм, томпак, ЛМД).

Чудовий, високорельєфний, напівпогрудний, профільний, обернений на $\frac{3}{4}$ праворуч портрет поета розташований в центрі медального поля аверсу (рис. 14). Ліворуч та праворуч по краю медального поля півколом ім'я та прізвище: «ЯНКА», «КУПАЛА».

Напис білоруською мовою у п'ять рядків займає центральну частину реверсу медалі: «100-ГОДДЗЕ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ 1882 • 1982» (100-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ 1882 • 1982). Напис дещо зміщено праворуч. Ліворуч по краю медального поля – високорельєфна лаврова гілка, яка перетинає гусяче перо, розташоване у нижній частині праворуч.

Гліб Максиміліанович Кржижановський (1972–1959), державний і політичний діяч СРСР, учений в галузі енергетики був обраний дійсним членом Всеукраїнської академії наук також у 1929 р. (як і АН СРСР). З 1929 р. по 1939 р. Г. М. Кржижановський був віце-президентом АН СРСР. У 1920 р. Гліб Максиміліанович очолив Державну комісію з електрифікації Росії (скорочено російською мовою – ГОЭЛРО). До речі, одним з ідеологів електрифікації був В. І. Вернадський. У 1921–1931 рр. Г. М. Кржижановський очолював Держплан СРСР. Він вивчав проблеми передачі електроенергії на великі відстані, створення єдиної енергосистеми. Гліб Максиміліанович – Герой Соціалістичної Праці (1957).

Високорельєфний, головний, майже анфас портрет вченого і державного діяча розмістила скульптор А. Леонова в центрі аверсу медалі (60 мм, томпак, 1972), присвяченій 100-річчю дня його народження (рис. 15). Медаль викарбував Московський монетний двір (ММД). По краю медального поля ліворуч півколом напис: «Г. М. КРЖИЖАНОВСКИЙ».

На реверсі медалі, високим рельєфом подане зображення мережі високовольтної передачі електричного струму з опорою. Праворуч знизу, у підвищення медального поля врізані у два рядки роки життя героя медалі: «1872–1959».

З 1972 р. ВАСХНІЛ нагороджувала за видатні досягнення в галузі агрохімії золотою медаллю (50 мм, В. Кербель, ММД) ім. Костянтина Каєтановича Гедройца (1872–1932).

Високорельєфний, головний, анфас портрет вченого займає центральну частину аверсу медалі (рис. 16). Під портретом, півколом напис: «К. К. ГЕДРОЙЦ».

На прямокутному підвищенні медального поля реверсу напис у чотири рядки російською мовою: «ЗА ВЫДАЮЩИЕСЯ РАБОТЫ В ОБЛАСТИ АГРОХИМИИ» (ЗА ВИДАТНІ РОБОТИ В ГАЛУЗІ АГРОХІМІЇ).

К. К. Гедройц, видатний ґрунтознавець та агрохімік, став дійсним членом Всеукраїнської академії наук у 1930 р. На рік раніше його було обрано дійсним членом АН СРСР. У 1928–1930 рр. Костянтин Кастанович очолював Ґрунтовий інститут АН СРСР (в якому працював з 1918 р.). У 1927 р. його було обрано президентом Міжнародної асоціації ґрунтознавців та йому була присуджена Ленінська премія. Найважливіші дослідження К. К. Гедройца були присвячені колоїдній хімії ґрунтів, він розвинув вчення про походження солонців і солодей, запропонував теорію їх меліорації, розробив систему класифікації ґрунтів та методи їх хімічного аналізу.

Хоча наступна медаль (70 мм, бронза) і не присвячена безпосередньо академіку Миколі Дмитровичу Стражеско (1876–1952), його напівпогрудне, профільне, обернене на ¼ праворуч портретне зображення подане в центрі медального поля її аверсу. Під портретом напис російською мовою: «Н. Д. СТРАЖЕСКО». Медаль (рис. 17) викарбувано до конференції терапевтів України.

На реверсі в центрі медального поля – медична емблема (чаша, оповита змією), під нею – дворянський напис російською мовою: «БОЛЬШЕЕ КОЛЛАГЕНОЗЫ» (ВЕЛИКІ КОЛАГЕНОЗИ). Угорі півколом: «КОНФЕРЕНЦИЯ ТЕРАПЕВТОВ» (КОНФЕРЕНЦІЯ ТЕРАПЕВТІВ), знизу: «ДОНЕЦК 1969 ГОД» (ДОНЕЦЬК 1969 РІК).

Видатний український клініцист-терапевт, дійсний член АН України (1934), АН СРСР (1943), Герой Соціалістичної Праці (1947) М. Д. Стражеско в 1936 р. організував та очолив Український науково-дослідний інститут клінічної медицини (з 1952 р. – імені акад. М. Стражеска). Його наукові дослідження, близько 300 наукових праць, монографій, підручників були присвячені проблемам клінічної і теоретичної медицини. Серед них – захворювання серцево-судинної системи, ревматизм, сепсис, алергія, шок. М. Д. Стражеско вперше поставив прижиттєвий діагноз тромбозу вінцевих судин серця. Його роботи здобули світове визнання. Микола Дмитрович – засновник наукової школи.

У 1934 р. дійсним членом Всеукраїнської академії наук було обрано

видатного математика, астронома, геофізика, одного з видатних дослідників Арктики, Отто Юлійовича Шмідта (1891–1956). Наступного року він став дійсним членом АН СРСР, а з 1939 р. по 1942 р. він був віце-президентом АН СРСР.

У 1913 р. Отто Юлійович закінчив Київський університет. В 1924–1930 рр. він був директором Арктичного інституту, в 1937–1949 рр. – директором Геофізичного інституту АН СРСР, у 1932–1939 рр. – начальником Головного управління Північного морського шляху. О. Ю. Шмідт – засновник московської алгебраїчної школи, автор космогонічної гіпотези походження планет Сонячної системи (1943). Він Герой Радянського Союзу (1937).

Медаль (60×60 мм, томпак, ММД, 1973 р.) до 80-річчя з дня народження вченого створила скульптор І. Маркелова.

Центральну частину медального поля аверсу медалі (рис. 18) займає високорельєфний, погрудний, профільний, обернений ліворуч портрет видатного дослідника Арктики. Праворуч від портрета, вертикально, у три рядки напис російською мовою: «ОТТО ЮЛЬЕВИЧ ШМИДТ». Ліворуч від портрета у два рядки – роки народження і смерті: «1891–1956».

На реверсі – рельєфний напис у сім рядків російською мовою: «АКАДЕМИК, ГЕРОЙ СОВЕТСКОГО СОЮЗА, ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ, МАТЕМАТИК, ИССЛЕДОВАТЕЛЬ АРКТИКИ, СОЗДАТЕЛЬ ТЕОРИИ ПРОИСХОЖДЕНИЯ ЗЕМЛИ» (АКАДЕМІК, ГЕРОЙ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ, ДЕРЖАВНИЙ ДІЯЧ, МАТЕМАТИК, ДОСЛІДНИК АРКТИКИ, ТВОРЕЦЬ ТЕОРІЇ ПОХОДЖЕННЯ ЗЕМЛІ).

Видатний хімік Анатолій Володимирович Думанський (1880–1967) став дійсним членом академії у 1945 р. З 1945 р. він працював в Інституті загальної і неорганічної хімії АН УРСР (у 1945–1960 рр. – директор). А. В. Думанський – основоположник колоїдної хімії. Ім'я А. В. Думанського носить Інститут колоїдної хімії та хімії води НАН України.

Високорельєфний, головний, профільний, обернений ліворуч портрет вченого займає більшу частину аверсу медалі (80 мм, бронза), присвяченої 100-річчю з дня народження А. В. Думанського (рис. 19). Праворуч під портретом роки життя у два рядки: «1880–1967».

Напис у шість рядків російською мовою займає центральну частину реверсу медалі: «100 ЛЕТ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ АКАДЕМИКА АН УССР А. В. ДУМАНСКОГО» (100 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ АКАДЕМІКА АН УРСР А. В. ДУМАНСЬКОГО).

Данила Семеновича Воронцова (1886–1965), видатного фізіолога, було обрано дійсним членом АН УРСР в 1957 р. (з 1939 р. – член-кореспондент). У 1944–1956 рр. він був професором Київського університету, з 1956 р. – завідуючим лабораторією Інституту фізіології АН УРСР. Основні праці Данила Семеновича стосувалися фізіології нервової системи, електрофізіології, історії науки.

Бронзова медаль діаметром 70 мм (рис. 20), яку ми хочемо представити, присвячена 100-річчю з дня народження Д. С. Воронцова. Вона дуже лаконічна.

Високорельєфний, головний, майже анфас портрет вченого зміщений ліворуч на аверсі медалі.

На реверсі вигравіровано напис російською мовою у чотири рядки: «Даниил Семенович Воронцов 1886–1986».

Відомий український скульптор М. Белень створив ряд односторонніх медалей, присвячених видатним особистостям, причетним до розвитку фармацевтики [2]. Серед них і медаль (200 мм, теракота), на честь члена-кореспондента АН УРСР (1945) Якова Нафтуловича Фіалкова (1895–1958).

Рельєфний, погрудний, анфас портрет вченого займає центральну частину медалі (рис. 21). По краю медального поля півколом напис російською мовою у два рядки, ліворуч: «ФИАЛКОВ Я. А. 1895–1958», праворуч: «ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТ АН УССР ПРОФЕССОР».

Ми свідомо не торкалися детально художніх властивостей представлених медалей. Деякі з них – високохудожні, але всі цікаві, як свідощтва історії.

Ми маємо надію, що визначні ювілеї НАН України та її президента Б. Є. Патона (90-річчя) надихнуть українських скульпторів-медальєрів на створення чудових медалей. Цього ж заслуговують і видатні українські вчені, наукові установи.

Список літератури

1. Барштейн Ю. А. Карбовані в металі. – Київ: Знання, 1974. – 63 с.
2. Барштейн Ю. А., Барштейн В. Ю. Медицина в медальєрному мистецтві. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. – 352 с.

Австрійська республіка 1918 – 1938 рр.

Рік Тираж Якість / Ціна

20 крон



Ø 21,0 мм. Золото 900-ї проби, 6,8 г

1923	6.988	Fine 4.000,0	XF	10.000,0
1924	10.000	Fine 4.000,0	XF	10.000,0

100 крон



Ø 37,0 мм. Золото 900-ї проби, 33,9 г

1923	6.988	Fine 7.500,0	XF	20.000,0
1924	10.000	Fine 7.500,0	XF	20.000,0

100 крон

(Після грошової реформи 1924 р. – 1 грошен)



Ø 17,0 мм. Бронза, 1,7 г. Гурт гладкий

1923	6.400.000	Fine 30,0	XF	250,0
1924	42.900.000	Fine 10,0	XF	25,0

Рік Тираж Якість / Ціна

200 крон

(Після грошової реформи 1924 р. – 2 грошена)



Ø 19,0 мм. Бронза, 3,3 г. Гурт гладкий

1924	57.160.000	Fine 10,0	XF	35,0
------	------------	-----------	----	------

1000 крон

(Після грошової реформи 1924 р. – 10 грошен)



Ø 22,0 мм. Мідно-нікелевий сплав, 4,5 г. Гурт гладкий

1924	72.350.000	Fine 10,0	XF	50,0
------	------------	-----------	----	------

1 грошен



Ø 17,0 мм. Бронза, 1,7 г. Гурт гладкий

1925	30.465.000	Fine 5,0	XF	25,0
1926	15.487.000	Fine 5,0	XF	25,0
1927	9.318.000	Fine 5,0	XF	25,0
1928	17.189.000	Fine 5,0	XF	25,0
1929	11.400.000	Fine 5,0	XF	25,0
1930	8.893.000	Fine 5,0	XF	25,0
1931	971.000	Fine 50,0	XF	350,0
1932	3.040.000	Fine 5,0	XF	50,0
1933	3.940.000	Fine 5,0	XF	40,0
1934	4.232.000	Fine 5,0	XF	30,0
1935	3.740.000	Fine 5,0	XF	30,0
1936	6.020.000	Fine 5,0	XF	50,0
1937	5.830.000	Fine 5,0	XF	50,0
1938	1.650.000	Fine 20,0	XF	100,0

Рік Тираж Якість / Ціна

Максим Загребя (Київ)
Сергій Яценко

2 грошена



Ø 19,0 мм. Бронза, 3,3 г. Гурт гладкий

1925	29.892.000	Fine 5,0	XF	25,0
1926	17.700.000	Fine 5,0	XF	25,0
1927	7.757.000	Fine 5,0	XF	25,0
1928	19.478.000	Fine 5,0	XF	25,0
1929	16.184.000	Fine 5,0	XF	25,0
1930	5.709.000	Fine 5,0	XF	25,0
1934	812.000	Fine 35,0	XF	150,0
1935	3.148.000	Fine 5,0	XF	25,0
1936	4.410.000	Fine 5,0	XF	25,0
1937	3.790.000	Fine 5,0	XF	25,0
1938	860.000	Fine 20,0	XF	75,0

5 грошенів



Ø 17,0 мм. Мідно-нікелевий сплав, 3,0 г. Гурт гладкий

1931	16.631.000	Fine 5,0	XF	30,0
1932	4.700.000	Fine 10,0	XF	50,0
1934	3.210.000	Fine 10,0	XF	50,0
1936	1.240.000	Fine 20,0	XF	100,0
1937	1.540.000	Fine 200,0	XF	500,0
1938	870.000	Fine 1.000,0	XF	2.500,0

10 грошенів



Ø 22,0 мм. Мідно-нікелевий сплав, 4,5 г. Гурт гладкий

1925	30.465.000	Fine 5,0	XF	25,0
1928	17.189.000	Fine 15,0	XF	100,0
1929	11.400.000	Fine 10,0	XF	50,0

Монети Європи 1918–1945 рр.

Рік Тираж Якість / Ціна

1/2 шилінга



∅ 19,0 мм. Срібло 640-ї проби, 3,0 г. Гурт гладкий

Рік	Тираж	Якість	Ціна
1924		RARE	
1925	18.370.000	Fine	15,0 XF 50,0
1926	12.943.000	Fine	25,0 XF 100,0

50 грошенів



∅ 24,0 мм. Мідно-нікелевий сплав, 5,5 г

1934	8.224.832	Fine	150,0 XF 500,0
		Proof	1.000,0



∅ 24,0 мм. Мідно-нікелевий сплав, 5,5 г

1935	11.435.000	Fine	15,0 XF 50,0
		Proof	500,0
1936	1.000.000	Fine	250,0 XF 850,0
		Proof	1.000,0

1 шилінг



∅ 26,0 мм. Срібло 800-ї проби, 7,0 г

1924			XF 5.000,0
------	--	--	------------

Рік Тираж Якість / Ціна



∅ 26,0 мм. Срібло 800-ї проби, 7,0 г. Гурт рифлений

1924	11.086.000	Fine	20,0 XF 50,0
------	------------	------	--------------



∅ 25,0 мм. Срібло 640-ї проби, 6,0 г. Гурт рифлений

1926	38.209.000	Fine	15,0 XF 35,0
1926	20.157.000	Fine	20,0 XF 75,0
1932	700.000	Fine	250,0 XF 850,0



∅ 26,0 мм. Мідно-нікелевий сплав, 7,0 г. Гурт рифлений

1934	30.641.000	Fine	10,0 XF 35,0
		Proof	500,0
1935	11.987.000	Fine	20,0 XF 200,0

2 шилінга



Франц Шуберт

100 років з дня смерті

∅ 29,0 мм. Срібло 640-ї проби, 7,7 г. Гурт рифлений

1928	6.900.000	VF	25,0 Unc. 75,0
		XF	40,0 Proof 250,0



Теодор Бірлот

∅ 29,0 мм. Срібло 640-ї проби, 7,7 г. Гурт рифлений

1929	2.000.000	VF	50,0 Unc. 100,0
		XF	75,0 Proof RARE

Рік Тираж Якість / Ціна



Вальтер фон дер Вогельвайде

700 років з дня смерті

∅ 29,0 мм. Срібло 640-ї проби, 7,7 г. Гурт рифлений

1930	500.000	VF	25,0 Unc. 125,0
		XF	50,0 Proof 750,0



Вольфганг Амадей Моцарт

140 років з дня смерті композитора

∅ 29,0 мм. Срібло 640-ї проби, 7,7 г. Гурт рифлений

1931	500.000	VF	200,0 Unc. 350,0
		XF	250,0 Proof 1.500,0



Йозеф Хаунд

∅ 29,0 мм. Срібло 640-ї проби, 7,7 г. Гурт рифлений

1932	300.000	VF	250,0 Unc. 650,0
		XF	375,0 Proof 2.500,0



Ігнатій Зейпель

∅ 29,0 мм. Срібло 640-ї проби, 7,7 г. Гурт рифлений

1933	400.000	VF	150,0 Unc. 300,0
		XF	200,0 Proof 1.750,0

Монети Європи 1918–1945 рр.

Рік Тираж Якість / Ціна



Енгелберт Доллфус

Федеральний канцлер Австрії,
вбитий в 1934 р. прибічниками аншлюсу

∅ 29,0 мм. Срібло 640-ї проби, 7,7 г

1934	1.500.000	VF	50,0	Unc.	200,0
		XF	100,0	Proof	1.250,0



Карл Люгер

Зброяр, конструктор легендарного Walter P8
(«Парабалум»)

∅ 29,0 мм. Срібло 640-ї проби, 7,7 г

1935	500.000	VF	100,0	Unc.	250,0
		XF	150,0	Proof	1.250,0



Євген фон Савоя

∅ 29,0 мм. Срібло 640-ї проби, 7,7 г

1936	500.000	VF	50,0	Unc.	150,0
		XF	75,0	Proof	1.100,0



Фішер фон Ерлах

∅ 29,0 мм. Срібло 640-ї проби, 7,7 г

1937	500.000	VF	50,0	Unc.	150,0
		XF	75,0	Proof	1.000,0

Рік Тираж Якість / Ціна

5 шилінгів



∅ 31,0 мм. Срібло 835-ї проби, 15,0 г

1934	3.056.000	Fine	75,0	XF	350,0
				Proof	1.000,0
1935	5.377.000	Fine	75,0	XF	350,0
1936	1.557.000	Fine	150,0	XF	650,0

25 шилінгів



∅ 21,0 мм. Золото 900-ї проби, 5,9 г

1926	276.705	VF	500,0	P-like	1.250,0
1927	72.672	VF	500,0	P-like	1.250,0
1928	134.041	VF	500,0	P-like	1.250,0
1929	243.269	VF	500,0	P-like	1.250,0
1930	129.535	VF	500,0	P-like	1.250,0
1931	169.002	VF	500,0	P-like	1.250,0
1933	4.944	VF	3.500,0	P-like	7.500,0
1934	11.000	VF	1.000,0	P-like	2.500,0



∅ 21,0 мм. Золото 900-ї проби, 5,9 г

1935	2.880	VF	3.500,0	P-like	10.000,0
1936	7.250	VF	2.000,0	P-like	7.500,0
1937	7.650	VF	2.000,0	P-like	7.500,0
1938	1.350	VF	50.000,0	P-like	75.000,0

Рік Тираж Якість / Ціна

100 шилінгів



∅ 33,0 мм. Золото 900-ї проби, 23,5 г

1926	63.795	VF	2.750,0	P-like	5.000,0
1927	68.746	VF	2.750,0	P-like	5.000,0
1928	40.188	VF	2.750,0	P-like	5.000,0
1929	74.849	VF	2.750,0	P-like	5.000,0
1930	24.849	VF	3.000,0	P-like	6.000,0
1931	101.935	VF	2.750,0	P-like	5.000,0
1933	4.727	VF	5.000,0	P-like	10.000,0
1934	9.383	VF	3.500,0	P-like	6.500,0



∅ 33,0 мм. Золото 900-ї проби, 23,5 г

1935	951	VF	7.500,0	P-like	25.000,0
1936	12.000	VF	3.000,0	P-like	10.000,0
1937	2.926	VF	3.500,0	P-like	12.500,0
1938	1.433	VF	50.000,0	P-like	75.000,0

Третій рейх 1933–1945 рр.

Максим Загребя (Київ)

Рік Тираж Якість / Ціна

1 рейхспфенніг



Ø 17,5 мм. Мідь, 2,0 г. Гурт гладкий

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна
1936	A		Fine	25,0 XF 100,0
	E		Fine	200,0 XF 500,0
	F		Fine	100,0 XF 350,0
	G		Fine	85,0 XF 300,0
	J		Fine	75,0 XF 250,0
1937	A	67.180.396	Fine	5,0 XF 15,0
	B		Fine	5,0 XF 15,0
	D	14.060.000	Fine	5,0 XF 15,0
	E	10.700.000	Fine	5,0 XF 15,0
	F	11.058.467	Fine	5,0 XF 15,0
	G	4.250.104	Fine	5,0 XF 20,0
	J	6.731.525	Fine	5,0 XF 15,0
1938	A	75.707.447	Fine	5,0 XF 15,0
	B	2.378.000	Fine	10,0 XF 50,0
	D	13.930.000	Fine	5,0 XF 15,0
	E	14.502.500	Fine	5,0 XF 15,0
	F	11.714.409	Fine	5,0 XF 15,0
	G	8.390.000	Fine	5,0 XF 20,0
	J	15.458.353	Fine	5,0 XF 15,0
1939	A	97.540.639	Fine	5,0 XF 10,0
	B	22.732.400	Fine	5,0 XF 10,0
	D	20.760.000	Fine	5,0 XF 10,0
	E	12.477.600	Fine	5,0 XF 10,0
	F	12.482.484	Fine	5,0 XF 10,0
1939	G	12.250.000	Fine	5,0 XF 10,0
	J	8.368.230	Fine	5,0 XF 10,0
	A	27.094.471	Fine	5,0 XF 10,0
	F	7.850.000	Fine	5,0 XF 15,0
	G	3.875.332	Fine	15,0 XF 100,0
J	7.540.000	Fine	5,0 XF 20,0	



Ø 17,0 мм. Цинк, 1,8 г. Гурт гладкий

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна
1940	A	223.947.561	Fine	5,0 XF 10,0
	B	62.197.700	Fine	5,0 XF 10,0
	D	43.951.000	Fine	5,0 XF 10,0
	E	20.749.200	Fine	5,0 XF 20,0
	F	33.854.362	Fine	5,0 XF 10,0
	G	20.164.957	Fine	5,0 XF 10,0
	J	24.458.908	Fine	5,0 XF 10,0

Рік Тираж Якість / Ціна

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна	
1941	A	281.618.125	Fine	5,0 XF 10,0	
	B	62.284.900	Fine	5,0 XF 10,0	
	D	73.745.000	Fine	5,0 XF 10,0	
	E	49.040.800	Fine	5,0 XF 10,0	
	F	51.016.929	Fine	5,0 XF 10,0	
	G	44.809.988	Fine	5,0 XF 10,0	
	J	57.624.805	Fine	5,0 XF 10,0	
	1942	A	558.877.269	Fine	5,0 XF 10,0
		B	124.740.000	Fine	5,0 XF 10,0
		D	134.145.000	Fine	5,0 XF 10,0
E		84.673.500	Fine	5,0 XF 10,0	
F		90.788.223	Fine	5,0 XF 10,0	
G		59.857.744	Fine	5,0 XF 10,0	
J		122.933.510	Fine	5,0 XF 10,0	
1943		A	372.401.495	Fine	5,0 XF 10,0
		B	79.315.340	Fine	5,0 XF 10,0
		D	91.629.000	Fine	5,0 XF 10,0
	E	34.190.900	Fine	10,0 XF 20,0	
	F	70.268.919	Fine	5,0 XF 10,0	
	G	24.688.109	Fine	5,0 XF 10,0	
	J	37.694.967	Fine	5,0 XF 10,0	
	1944	A	124.420.577	Fine	5,0 XF 10,0
		B	87.850.310	Fine	5,0 XF 10,0
		D	55.395.000	Fine	5,0 XF 10,0
E		41.728.800	Fine	10,0 XF 35,0	
1945	F	15.579.706	Fine	10,0 XF 50,0	
	G	34.966.815	Fine	5,0 XF 20,0	
	A	17.144.590	Fine	10,0 XF 50,0	
E	6.800.000	Fine	175,0 XF 500,0		



Ø 17,0 мм. Цинк, 1,8 г. Гурт гладкий

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна
1944	D		Fine	RARE
1945	F	2.983.730	Fine	25,0 XF 75,0
1946	F	1.633.061	Fine	75,0 XF 350,0
	G	1.500.000	Fine	200,0 XF 600,0

2 рейхспфенніга



Ø 20,0 мм. Мідь, 3,3 г. Гурт гладкий

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна
1936	A		Fine	20,0 XF 100,0
	D		Fine	15,0 XF 75,0
	F		Fine	75,0 XF 350,0
1937	A	34.403.593	Fine	5,0 XF 10,0
	D	9.016.000	Fine	5,0 XF 10,0
	E		Fine	50,0 XF 275,0
	F	7.486.972	Fine	5,0 XF 10,0
	G	490.000	Fine	20,0 XF 100,0
	J	450.000	Fine	15,0 XF 75,0

Рік Тираж Якість / Ціна

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна	
1938	A	27.264.163	Fine	5,0 XF 10,0	
	B	2.714.000	Fine	10,0 XF 85,0	
	D	8.770.000	Fine	5,0 XF 10,0	
	E	5.450.000	Fine	5,0 XF 10,0	
	F	10.089.650	Fine	5,0 XF 10,0	
	G	3.685.000	Fine	7,0 XF 35,0	
	J	7.242.776	Fine	7,0 XF 25,0	
	1939	A	37.348.377	Fine	5,0 XF 10,0
		B	9.360.740	Fine	5,0 XF 10,0
		D	7.555.000	Fine	5,0 XF 10,0
E		6.650.350	Fine	5,0 XF 10,0	
F		7.019.087	Fine	5,0 XF 10,0	
G		4.885.000	Fine	5,0 XF 15,0	
J		6.995.892	Fine	5,0 XF 10,0	
1940	A	22.681.300	Fine	5,0 XF 20,0	
	D	3.885.000	Fine	10,0 XF 50,0	
	E	3.412.000	Fine	10,0 XF 50,0	
	G	1.161.276	Fine	200,0 XF 850,0	
	J	2.357.023	Fine	25,0 XF 100,0	

5 рейхспфеннігів



Ø 18,0 мм. Алюмінієва бронза, 2,5 г. Гурт рифлений

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна	
1936	A		Fine	50,0 XF 350,0	
	D		Fine	75,0 XF 275,0	
	G		Fine	350,0 XF 1.000,0	
1937	A	29.699.953	Fine	5,0 XF 20,0	
	D	4.991.623	Fine	5,0 XF 20,0	
	E	4.474.400	Fine	5,0 XF 20,0	
	F	2.091.571	Fine	5,0 XF 20,0	
	G	2.749.008	Fine	10,0 XF 100,0	
	J	6.990.686	Fine	5,0 XF 15,0	
	1938	A	54.012.158	Fine	5,0 XF 10,0
B		3.447.300	Fine	5,0 XF 20,0	
D		17.708.000	Fine	5,0 XF 10,0	
E		8.601.500	Fine	5,0 XF 15,0	
F		8.147.143	Fine	5,0 XF 15,0	
G		7.323.078	Fine	5,0 XF 15,0	
J		7.646.461	Fine	5,0 XF 15,0	
1939		A	35.336.559	Fine	5,0 XF 10,0
		B	8.312.900	Fine	5,0 XF 10,0
		D	8.304.000	Fine	5,0 XF 10,0
		E	5.138.440	Fine	5,0 XF 10,0
		F	10.338.770	Fine	5,0 XF 10,0
	G	4.266.394	Fine	7,0 XF 35,0	
	J	4.177.000	Fine	7,0 XF 25,0	

Монети Європи 1918–1945 рр.

Рік Тираж Якість / Ціна



Ø 20,0 мм. Нікель, 3,5 г. Гурт рифлений

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна
1938	A	5.051.180	Fine	50,0 XF 200,0
	B	1.124.302	Fine	100,0 XF 250,0
	D	1.260.000	Fine	75,0 XF 200,0
	E	949.280	Fine	100,0 XF 300,0
	F	1.210.113	Fine	150,0 XF 350,0
	G	460.006	Fine	200,0 XF 550,0
1939	J	730.430	Fine	350,0 XF 750,0
	A	15.036.735	Fine	50,0 XF 125,0
	B	2.826.184	Fine	75,0 XF 150,0
	D	3.648.000	Fine	75,0 XF 150,0
	E	1.923.822	Fine	85,0 XF 250,0
	F	2.602.077	Fine	85,0 XF 200,0
G	G	1.564.517	Fine	150,0 XF 350,0
	J	2.113.685	Fine	100,0 XF 300,0



Ø 22,5 мм. Алюміній, 1,3 г. Гурт рифлений

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна	
1939	A	5.000.000	Fine	35,0 XF 200,0	
	B	5.482.000	Fine	35,0 XF 200,0	
	D	600.000	Fine	75,0 XF 300,0	
	E	2.000.000	Fine	50,0 XF 250,0	
	F	3.600.000	Fine	35,0 XF 250,0	
	G	560.000	Fine	100,0 XF 350,0	
	J	1.000.000	Fine	100,0 XF 350,0	
	1940	A	56.127.946	Fine	20,0 XF 100,0
		B	10.016.086	Fine	35,0 XF 200,0
		D	13.800.000	Fine	75,0 XF 300,0
E		5.617.600	Fine	75,0 XF 300,0	
F		6.662.634	Fine	35,0 XF 200,0	
G		5.615.611	Fine	125,0 XF 500,0	
J		7.335.048	Fine	100,0 XF 350,0	
1941		A	31.262.834	Fine	35,0 XF 200,0
		B	4.291.130	Fine	50,0 XF 250,0
		D	7.200.000	Fine	50,0 XF 250,0
	E	3.805.720	Fine	50,0 XF 250,0	
	F	5.127.810	Fine	35,0 XF 200,0	
	G	3.090.385	Fine	75,0 XF 350,0	
	J	4.165.305	Fine	75,0 XF 350,0	
	1942	A	11.579.960	Fine	20,0 XF 100,0
		B	2.875.500	Fine	35,0 XF 200,0
		D	2.247.430	Fine	75,0 XF 250,0
E		3.810.480	Fine	75,0 XF 300,0	
F		5.132.756	Fine	50,0 XF 250,0	
G		1.400.000	Fine	125,0 XF 500,0	
1943		A	29.325.023	Fine	20,0 XF 100,0
		B	8.828.892	Fine	20,0 XF 100,0
		D	5.314.600	Fine	30,0 XF 150,0
		G	2.891.530	Fine	75,0 XF 450,0
	J	4.166.252	Fine	20,0 XF 100,0	
	1944	B	5.622.400	Fine	35,0 XF 150,0
		D	4.885.500	Fine	75,0 XF 300,0
		F	3.738.586	Fine	50,0 XF 200,0
		G	1.190.000	Fine	350,0 XF 1.500,0

Рік Тираж Якість / Ціна

1 рейхсмарка



Ø 23,0 мм. Нікель, 4,8 г. Гуртовий візурюнок

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна	
1933	A	6.030.127	Fine	10,0 XF 75,0	
	D	4.561.848	Fine	25,0 XF 100,0	
	E	3.500.000	Fine	25,0 XF 75,0	
	F	1.400.000	Fine	35,0 XF 150,0	
	G	2.000.000	Fine	35,0 XF 175,0	
	1934	A	52.344.995	Fine	10,0 XF 35,0
		D	30.597.152	Fine	10,0 XF 35,0
		E	15.135.450	Fine	10,0 XF 35,0
		F	23.671.811	Fine	10,0 XF 35,0
		G	13.251.940	Fine	10,0 XF 35,0
J		16.820.000	Fine	10,0 XF 35,0	
1935		A	57.896.085	Fine	10,0 XF 35,0
		J	3.620.827	Fine	75,0 XF 350,0
1936		A	20.286.704	Fine	10,0 XF 35,0
		D	4.940.163	Fine	25,0 XF 100,0
	E	3.200.000	Fine	50,0 XF 350,0	
	F	2.075.000	Fine	50,0 XF 350,0	
	G	620.000	Fine	150,0 XF 750,0	
	J	2.927.000	Fine	50,0 XF 350,0	
	1937	A	49.976.359	Fine	10,0 XF 35,0
		D	10.528.837	Fine	10,0 XF 75,0
		E	2.926.600	Fine	25,0 XF 150,0
		F	6.221.044	Fine	25,0 XF 150,0
G		6.093.116	Fine	25,0 XF 125,0	
J		4.720.540	Fine	35,0 XF 150,0	
1938		A	9.829.077	Fine	10,0 XF 50,0
		E	2.072.750	Fine	50,0 XF 300,0
		F	2.738.623	Fine	35,0 XF 200,0
		G	00.000.000	Fine	125,0 XF 500,0
	J	1.295.714	Fine	150,0 XF 550,0	
	1939	A	52.150.117	Fine	35,0 XF 100,0
		B	9.836.458	Fine	350,0 XF 1.000,0
		D	12.522.040	Fine	75,0 XF 200,0
		E	6.569.880	Fine	125,0 XF 350,0
		F	10.032.928	Fine	100,0 XF 350,0
G		5.475.255	Fine	350,0 XF 1.000,0	
J		8.477.829	Fine	175,0 XF 400,0	

Рік Тираж Якість / Ціна

2 рейхсмарки



Мартін Лютер

450 років з дня народження

Ø 25,0 мм. Срібло 625-ї проби, 8,0 г.

Гуртовий напис: «EIN FESTE BURG IST UNSER GOTT»

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна
1933	A	541.900	VF	100,0 Unc. 300,0
	D	140.600	VF	100,0 Unc. 350,0
	E	74.500	VF	100,0 Unc. 350,0
	F	100.300	VF	100,0 Unc. 350,0
	G	61.100	VF	100,0 Unc. 350,0
	J	87.700	VF	100,0 Unc. 350,0



Фрідріх Шиллер

175 років з дня народження

Ø 25,0 мм. Срібло 625-ї проби, 8,0 г.

Гуртовий напис: «ANS VATERLAND ANSTEUERE SCHLIESS DICH AN»

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна
1934	F	300.000	VF	300,0 Unc. 750,0



Гарнізонкірхе Подсдам 21 березня 1933 р.

У пам'ять відкриття сесії Рейстагу
у гарнізонному храмі Подсдаму

Ø 25,0 мм. Срібло 625-ї проби, 8,0 г.

Гуртовий напис: «GEMEINNUTZ GENT VOR EIGENNUTZ»

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна
1934	A	2.709.500	VF	5,0 Unc. 250,0
	D	703.000	VF	50,0 Unc. 500,0
	E	372.500	VF	50,0 Unc. 500,0
	F	501.500	VF	50,0 Unc. 500,0
	G	305.000	VF	50,0 Unc. 550,0
	J	408.500	VF	50,0 Unc. 500,0

Монети Європи 1918–1945 рр.

Рік Тираж Якість / Ціна



Пауль фон Гінденбург Канцлер Німеччини 1923–1933 рр.

Ø 25,0 мм. Срібло 625-ї проби, 8,0 г.

Гуртовий напис: «GEMEINNUTZ GEHT VOR EIGENNUTZ»

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна
1936	D	840.000	VF 50,0	Unc. 200,0
	E		VF 100,0	Unc. 400,0
	G		VF 75,0	Unc. 350,0
	J		VF 350,0	Unc. 1.500,0
1937	A	23.424.549	VF 15,0	Unc. 30,0
	D	6.190.000	VF 15,0	Unc. 50,0
	E	3.725.000	VF 15,0	Unc. 50,0
	F	5.015.000	VF 15,0	Unc. 50,0
	G	1.912.500	VF 20,0	Unc. 75,0
	J	2.756.000	VF 20,0	Unc. 75,0
1938	A	13.201.040	VF 15,0	Unc. 30,0
	B	13.163.000	VF 15,0	Unc. 30,0
	D	3.711.380	VF 15,0	Unc. 50,0
	E	4.730.750	VF 15,0	Unc. 50,0
	F	1.882.190	VF 20,0	Unc. 75,0
	G	2.312.800	VF 20,0	Unc. 75,0
1939	A	26.855.061	VF 15,0	Unc. 50,0
	B	3.521.500	VF 15,0	Unc. 50,0
	D	5.356.500	VF 15,0	Unc. 50,0
	E	250.825	VF 100,0	Unc. 400,0
	F	3.179.914	VF 15,0	Unc. 50,0
	G	2.305.425	VF 20,0	Unc. 75,0
J	3.414.025	VF 15,0	Unc. 50,0	

5 рейхсмарок



Мартін Лютер 450 років з дня народження

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 13,9 г.

Гуртовий напис: «EIN FESTE BURG IST UNSER GOTT»

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна
1933	A	108.380	VF 500,0	Unc. 1.000,0
	D	28.120	VF 550,0	Unc. 1.100,0
	E	14.900	VF 700,0	Unc. 1.250,0
	F	20.060	VF 700,0	Unc. 1.250,0
	G	12.200	VF 850,0	Unc. 1.500,0
	J	16.340	VF 700,0	Unc. 1.250,0

Рік Тираж Якість / Ціна



Фрідріх Шиллер 175 років з дня народження

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 13,9 г.

Гуртовий напис: «ANS VATERLAND ANSTEUERE SCHLIESS DICH AN»

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна
1934	F	100.000	VF 750,0	Unc. 2.000,0



Гарнізонкірхе Подсдам 21 березня 1933 р.

У пам'ять відкриття сесії Рейстагу
у гарнізонному храмі Подсдаму

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 13,9 г.

Гуртовий напис: «GEMEINNUTZ GEHT VOR EIGENNUTZ»

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна
1934	A	2.167.600	VF 50,0	Unc. 350,0
	D	562.400	VF 75,0	Unc. 500,0
	E	298.000	VF 75,0	Unc. 500,0
	F	401.200	VF 75,0	Unc. 500,0
	G	244.000	VF 75,0	Unc. 500,0
	J	326.800	VF 75,0	Unc. 500,0



Гарнізонкірхе Подсдам

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 13,9 г.

Гуртовий напис: «GEMEINNUTZ GEHT VOR EIGENNUTZ»

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна
1934	A	14.526.001	VF 30,0	Unc. 75,0
	D	6.302.605	VF 35,0	Unc. 100,0
	E	2.739.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	F	4.844.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	G	2.304.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	J	4.294.000	VF 35,0	Unc. 100,0
1935	A	23.406.999	VF 30,0	Unc. 75,0
	D	3.539.395	VF 35,0	Unc. 100,0
	E	2.476.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	F	2.177.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	G	1.966.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	J	1.425.000	VF 35,0	Unc. 100,0

Рік Тираж Якість / Ціна



Пауль фон Гінденбург Канцлер Німеччини 1923–1933 рр.

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 13,9 г.

Гуртовий напис: «GEMEINNUTZ GEHT VOR EIGENNUTZ»

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна
1935	A	19.324.843	VF 30,0	Unc. 75,0
	D	6.596.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	E	3.260.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	F	4.372.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	G	2.270.600	VF 35,0	Unc. 100,0
	J	2.830.200	VF 35,0	Unc. 100,0
1936	A	30.611.157	VF 30,0	Unc. 75,0
	D	7.032.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	E	3.320.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	F	4.926.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	G	2.734.400	VF 35,0	Unc. 100,0
	J	3.705.800	VF 35,0	Unc. 100,0



Пауль фон Гінденбург Канцлер Німеччини 1923–1933 рр.

Ø 29,0 мм. Срібло 900-ї проби, 13,9 г.

Гуртовий напис: «GEMEINNUTZ GEHT VOR EIGENNUTZ»

Рік	Літера	Тираж	Якість	Ціна
1936	A	8.429.999	VF 30,0	Unc. 75,0
	D	1.872.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	E	870.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	F	1.732.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	G	743.400	VF 35,0	Unc. 100,0
	J	640.000	VF 75,0	Unc. 250,0
1937	A	6.662.001	VF 30,0	Unc. 75,0
	D	2.173.420	VF 35,0	Unc. 100,0
	E	1.490.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	F	1.577.710	VF 35,0	Unc. 100,0
	G	1.471.600	VF 35,0	Unc. 100,0
	J	2.191.400	VF 35,0	Unc. 100,0
1938	A	6.788.830	VF 30,0	Unc. 75,0
	D	1.304.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	E	424.650	VF 35,0	Unc. 100,0
	F	740.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	G	860.700	VF 35,0	Unc. 100,0
	J	1.302.290	VF 35,0	Unc. 100,0
1939	A	3.427.547	VF 30,0	Unc. 75,0
	B	1.942.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	D	1.216.000	VF 35,0	Unc. 100,0
	E	1.320.000	VF 50,0	Unc. 200,0
	F	1.060.000	VF 50,0	Unc. 200,0
	G	567.000	VF 75,0	Unc. 250,0
J	1.710.000	VF 35,0	Unc. 150,0	

Монети Європи 1918–1945 рр.

Регентство* Угорщина 1920–1944 рр.

■ Максим Загреба (Київ)

Рік Тираж Якість / Ціна

1 філлер



Ø 17,0 мм. Бронза, 1,7 г. Гурт гладкий

Рік	BP	Тираж	VF	XF	Ціна
1926	BP	6.471.000	VF	5,0	XF 25,0
1927	BP	15.529.000	VF	5,0	XF 25,0
1928	BP	7.000.000	VF	5,0	XF 25,0
1929	BP	481.000	VF	50,0	XF 200,0
1930	BP	3.734.000	VF	5,0	XF 25,0
1931	BP	10.849.000	VF	5,0	XF 25,0
1932	BP	5.000.000	VF	5,0	XF 25,0
1933	BP	5.000.000	VF	5,0	XF 25,0
1934	BP	3.111.000	VF	5,0	XF 25,0
1935	BP	6.889.000	VF	5,0	XF 25,0
1936	BP	10.000.000	VF	2,0	XF 10,0
1938	BP	10.575.000	VF	2,0	XF 10,0
1939	BP	10.425.000	VF	2,0	XF 10,0

2 філлера



Ø 19,0 мм. Бронза, 3,3 г. Гурт гладкий

Рік	BP	Тираж	VF	XF	Ціна
1926	BP	17.777.000	VF	2,0	XF 10,0
1927	BP	44.836.000	VF	2,0	XF 10,0
1928	BP	11.448.000	VF	2,0	XF 10,0
1929	BP	8.995.000	VF	2,0	XF 10,0
1930	BP	6.943.000	VF	2,0	XF 10,0
1931	BP	826.000	VF	10,0	XF 50,0
1932	BP	4.174.000	VF	30,0	XF 150,0
1933	BP	501.000	VF	50,0	XF 250,0
1934	BP	9.499.000	VF	2,0	XF 10,0
1935	BP	10.000.000	VF	2,0	XF 10,0
1936	BP	2.049.000	VF	2,0	XF 10,0
1937	BP	7.951.000	VF	2,0	XF 10,0
1938	BP	14.125.000	VF	2,0	XF 10,0
1939	BP	16.875.000	VF	2,0	XF 10,0
1940	BP	7.000.000	VF	2,0	XF 10,0

Ø 19,0 мм. Залізо. Гурт гладкий

1940	BP	64.500.000	VF	10,0	XF 50,0
------	----	------------	----	------	---------

Ø 19,0 мм. Цинк. Гурт гладкий

1943	BP	37.000.000	VF	3,0	XF 15,0
1944	BP	55.159.000	VF	3,0	XF 15,0

* Після придушення комуністичного заколоту в Угорщині (1919 р.) населення країни на виборах, які відбулися у січні 1920 р. проголосувало за поновлення монархії, на чолі з регентом.

1 березня 1920 р. регентом Угорщини був проголошений контр-адмірал Міколаш Хорті.

Рік Тираж Якість / Ціна



Ø 19,0 мм. Залізо. Гурт гладкий

1940	BP	78.000.000	VF	10,0	XF 50,0
1941	BP	12.000.000	VF	250,0	XF 1.000,0
1942	BP	13.000.000	VF	10,0	XF 50,0

10 філлерів



Ø 18,0 мм. Мідно-нікелевий сплав, 2,5 г. Гурт гладкий

1926	BP	20.001.000	VF	10,0	XF 50,0
1927	BP	12.255.000	VF	10,0	XF 50,0
1935	BP	4.740.000	VF	10,0	XF 50,0
1936	BP	3.005.000	VF	10,0	XF 50,0
1938	BP	6.700.000	VF	10,0	XF 50,0
1939	BP	4.460.000	VF	25,0	XF 100,0
1940	BP	960.000	VF	150,0	XF 600,0

Ø 19,0 мм. Залізо, 3,0 г. Гурт гладкий

1940	BP	45.927.000	VF	2,0	XF 10,0
1941	BP	24.963.000	VF	2,0	XF 10,0
1942	BP	44.110.000	VF	2,0	XF 10,0

20 філлерів



Ø 21,0 мм. Мідно-нікелевий сплав, 4,0 г. Гладкий гурт

1926	BP	25.000.000	VF	15,0	XF 75,0
1927	BP	830.000	VF	125,0	XF 500,0
1938	BP	20.150.000	VF	2,0	XF 10,0
1939	BP	2.020.000	VF	50,0	XF 200,0
1940	BP	2.470.000	VF	30,0	XF 135,0

Рік Тираж Якість / Ціна



Ø 21,0 мм. Залізо, 3,3 г. Гурт гладкий

1941	BP	75.007.000	VF	3,0	XF 15,0
1943	BP	7.500.000	VF	3,0	XF 15,0
1944	BP	25.000.000	VF	3,0	XF 15,0

50 філлерів



Ø 22,0 мм. Мідно-нікелевий сплав, 5,0 г. Гурт гладкий

1926	BP	14.921.000	VF	10,0	XF 50,0
1938	BP	20.079.000	VF	5,0	XF 25,0
1939	BP	2.770.000	VF	50,0	XF 200,0
1940	BP	6.230.000	VF	25,0	XF 100,0

1 пенго



Ø 23,0 мм. Срібло 640-ї проби, 5,0 г. Гуртовий візерунок

1926	BP	15.000.000	VF	25,0	XF 125,0
1927	BP	18.000.000	VF	15,0	XF 75,0
1937	BP	4.000.000	VF	15,0	XF 70,0
1938	BP	5.000.000	VF	15,0	XF 65,0
1939	BP	13.000.000	VF	10,0	XF 50,0



Ø 23,0 мм. Алюміній, 1,5 г. Гурт рифлений

1941	BP	80.000.000	VF	5,0	XF 25,0
1942	BP	19.000.000	VF	5,0	XF 25,0
1943	BP	2.000.000	VF	20,0	XF 100,0
1944	BP	16.000.000	VF	5,0	XF 25,0

Монети Європи 1918–1945 рр.

Рік Тираж Якість / Ціна

2 пенго



Ø 27,0 мм. Срібло 640-ї проби, 10,0 г. Гуртовий візерунок

1929	BP	5.000.000	VF	25,0	XF	125,0
1931	BP	110.000	VF	25,0	XF	125,0
1932	BP	602.000	VF	100,0	XF	500,0
1933	BP	1.051.000	VF	25,0	XF	100,0
1935	BP	50.000	VF	250,0	XF	1.000,0
1936	BP	711.000	VF	50,0	XF	200,0
1937	BP	1.500.000	VF	25,0	XF	100,0
1938	BP	5.417.000	VF	25,0	XF	100,0
1939	BP	2.103.000	VF	25,0	XF	100,0



Трьохсотріччя заснування університету

Ø 27,0 мм. Срібло 640-ї проби, 10,0 г. Гуртовий візерунок

1935		50.000	VF	75,0	XF	300,0
1935	новодел			Proof		125,0



Двохсотріччя з дня смерті Ракозі – Правителя Угорщини і Трансильванії

Ø 27,0 мм. Срібло 640-ї проби, 10,0 г. Гуртовий візерунок

1935		100.000	VF	65,0	XF	250,0
1935	новодел			Proof		125,0



50 років з дня смерті Ліста

Ø 27,0 мм. Срібло 640-ї проби, 10,0 г. Гуртовий візерунок

1936		200.000	VF	55,0	XF	200,0
1936	новодел			Proof		100,0

Рік Тираж Якість / Ціна



Ø 28,0 мм. Алюміній, 2,8 г. Гурт рифлений

1941	BP	24.000.000	VF	5,0	XF	25,0
1942	BP	8.000.000	VF	5,0	XF	25,0
1943	BP	10.000.000	VF	5,0	XF	25,0

1941	BP	40.000	VF	100,0	XF	350,0
------	----	--------	----	-------	----	-------

5 пенго



Міклош Хорті**

Ø 36,0 мм. Срібло 640-ї проби, 25,0 г. Гуртовий візерунок

1930		3.650.000	VF	100,0	XF	350,0
1930	новодел			Proof		125,0



900 років з дня смерті Св. Стефана

Ø 36,0 мм. Срібло 640-ї проби, 25,0 г

1938		600.000	VF	150,0	XF	400,0
1938	новодел			Proof		150,0

** Міклош Хорті – контр-адмірал з 1918 р., організатор придушення комуністичного заклоту. З 1920 р. регент Угорщини. 21.03.1944, після спроби Хорті укласти сепаратний мир з Великобританією та США, війська Третього Рейху окупували територію Угорщини.

15.10.1944 Міклош Хорті оголосив про вихід Угорщини з війни, і був скинутий німецькими окупаційними військами.

Рік Тираж Якість / Ціна



Адмірал Міклош Хорті

Ø 36,0 мм. Срібло 640-ї проби, 25,0 г. Гуртовий візерунок

1938		60			RARE	
1939		480.000	VF	100,0	XF	300,0



75 років з дня народження Адмірала Міклоша Хорті

Ø 36,0 мм. Алюміній, 6,1 г. Гурт рифлений.

1939		2.000.000	VF	25,0	XF	100,0
1939	новодел			Proof		50,0

10 пенго



Ø 18,0 мм. Золото 900-ї проби, 3,4 г

1926	BP				XF	10.000,0
------	----	--	--	--	----	----------

20 пенго



Ø 20,0 мм. Золото 900-ї проби, 6,8 г

1927	BP				XF	20.000,0
1928	BP				XF	15.000,0



Ø 20,0 мм. Золото 900-ї проби, 6,8 г

1929	BP				XF	15.000,0
------	----	--	--	--	----	----------

Бажаючим опублікувати своє оголошення про купівлю – продаж – обмін колекційного матеріалу необхідно надіслати на адресу редакції текст (не більш як 200 знаків) на «ТАЛОНІ ОГОЛОШЕНЬ». За цієї умови публікується безкоштовно.

Желающим опубликовать своё объявление о купле – продаже – обмене коллекционного материала необходимо прислать в адрес редакции текст (до 200 знаков) на «ТАЛОНЕ ОБЪЯВЛЕНИЙ», который дает право на бесплатную публикацию.

Anybody, who wants to publish an advertisement about purchase–safe–change of collection items, has to send a text on «ADVERTISEMENT COUPON» (up to 200 signs) in the address of the editorial board. The coupon gives a right of free publication.

Diejenigen, die ihre Anzeigen ueber den Ein–und Verkauf, Austausch von Sammlungen zu veroeffentlichen wuenschen, haben an die Adresse der Redaction einen Text (bis zu 200 Zeichen) auf dem ANZEIGE–TALON zukommen zu lassen, der Ihnen das Recht auf die unentgeltliche Veroeffentlichung gibt.

КУПЛЮ · BUY · ANKAUF

Куплю банкноти Луцької міської управи (1918-1920 рр.), бон 1861 р. м. Горохов (1 ½ = 5 грош), а також старі поштові листівки (до 1939 р.) з видами Луцька і містечка Любешів. Петро Кравчук, вул. Калова, 23, Любешів, Волинська обл., 44200.

Куплю ордена «Красной Звезды», «Знак Почета», медаль «Почесна Грамота» или «Грамота Президії Верховної ради УРСР». Гуменюк М. В. Ул. Ленина, 63, с. Михайлополь, Ивановский р-он., Одесская обл., 67210.

Куплю, продам, обміню різновиди монет України, монети Росії, СРСР. Шукаю колег по захопленню в Україні та за кордоном. Відловлю усім. Приліпко Леонід Єфремович, вул. Першотравнева, 133 А, Васильківка, Дніпропетровська обл., 52600.

Куплю стару фарфорову посуду з надписом на обороті: «М. С. КУЗНЕЦОВ» в хорошому стані. Тел. 8-066-29-32-37.

Куплю: печати церковей (кирх) немцев-поселенцев Юга Украины XIX–XX ст. (или их оттиски), колокольчики «Дар Валдая». Тел. 8-066-298-3237.

Куплю старі, до 1939 р., поштові листівки за ціною 150–300 гривень з видами м. Городенки, с. Раківець, с. Чорнолиця, с. Кляшківці. Олександр, Київ, тел. 8-067-599-79-40.

Куплю банкноти країн СНД 1991–2000 рр. вул. Чорноти, 16, м. Галич, Івано-Франківська обл., 77100. xata@mail15.com. Мирослав Медвідь.

Куплю хрест «За перший зимовий похід» (перший випуск) та інші Українські відзнаки періоду визвольної боротьби за незалежність тел. 8 067 447 76 70

Куплю ордена і медалі СРСР і Росії, військову атрибутику времен ВОВ. А/я 336, Харьков, 61052. тел. 067 604 92 07.

Куплю, обміню, продам: банкноти України 1917–1920 рр., 1942 р. – Рівне, 1991–1996 рр., «колгоспні гроші», монети, поштові марки України, конверти, листівки (1991–2007 рр.). I offer all Ukrainian stamps, covers, cards, bones, «collective-farm» paper money. Любомир Шафран, а/с 225, Кам'янець-Подільський, 32313, Україна.

Куплю літературу по нумізматиці, в том числі журнали на иностранных языках. Можно б/у. Ксероксы и CD не предлагать. Тел. 8-095-130-60-63. E-mail: disyatnik@ukr.net.

Куплю срібляні монети од 1 кг и выше. Геннадий 8-067-999-83-78
Куплю пам'ятники советской эпохи (В.И.Ленина и др.). Геннадий 8-067-999-83-78

ПРОДАМ · SALE · VERKAUF

Продам дешевле каталога хронологію марок СССР с 1969 по 1974 гг. Коллекция монет СССР, России. Фотографии, книги, открытки, фарфор, подзорную трубу – все до 1917 г.; или обменяюсь на идентичное. Тел. 8-093-120-60-57.

У навчальному посібнику «Основи нумізматики» (Голиш Г. М.) викладено історію розвитку монетної справи на території України від найдавніших часів до сьогодення. Матеріал подано у хронологічній послідовності й поділено 12 параграфів. Посібник містить матеріал щодо найдавніших монетних систем, монетного обігу на території східних слов'ян у II–IX ст., грошового обігу доби Київської Русі, обігу монет в Україні й Московській державі в XVI–XVII ст., російської та австрійської монетних систем у XVIII – на початку XX ст., особливостей грошового обігу в період української революції (1917–1921 рр.), грошового обігу СРСР та в період незалежності. Крім того, на сторінках книги розміщено зображення монетних штемпелів, карбувальних пристроїв та машин, фотографіями монетних дворів тощо. У другому виданні посібника також значно розширено розділ, присвячений монетному карбуванню України доби незалежності. Книга, адресована не лише фахівцям-історикам, але й нумізматам-любителям, доповнена інформацією щодо основ колекціонування монет. Подано стандартну схему опису монет у колекції, способи їхнього зберігання, чищення тощо. Для зручності роботи із посібником, автор розмістив хронологічну таблицю з нумізматики, покажчик понять і термінів, іменний покажчик, список джерел і літератури. Отже, початковий посібник Г. М. Голиша став важливим етапом у академічному вивченні нумізматики в Україні, навчання студентів основам цієї дисципліни й у справі збереження культурних цінностей держави через популяризацію колекціонування монет. Вартість книги – 50 гривень. Голиш Г. М., бул. Шевченка 81, к. 519а, м. Черкаси, 18000; або за телефоном: 8 063 3267977.

Продам или обменю до 1917 года монеты, медали, боны, открытки, фотографии, портсигары, карты, документы, книги, фигурки из фарфора, бронзы, иконы, военную атрибутику времен ВОВ, хронологію марок СССР с 1968 года, шкатулки палех, картины до 1990 года на идентичные материалы. А/я 336, Харьков, 61052. Шапиро Эдик. Тел. 8-093-120-60-57.

Продам дешевле каталога од 30 до 50 % хронологію марок СССР с 1968 по 1973 гг. Возможен обмен на монеты, медали, ордена, боны, значки, открытки, плакаты, грамоты, картины, иконы, фигурки, фарфор, бронзу, портсигары, книги, шкатулки до 1945 г. Харьков 52, а/я 336, Анатолий Федорович. Тел. 8-067-604-92-07.

Продам почтовые блоки и марки СССР по каталогу ЦФА №405 (картонка) №1362, №1363, №26511 (на конверте), №27141, №30851, пробы. Тел. 8 067-604-9207.

Монети та марки, поштові картки Італії та Ватикану, Сосновський Слава, тел. 8-098-457-13-30.

Каталог Руденко И. В. «Памятные жетоны императорской России 1721—1917 гг.», Ростов –на –Дону, 2007 г. формат 90x60 мм, бумага мелованная, тираж 400 экз., описаны разновидности, даны цены и проходы на аукционах. Цена с доставкой по Украине – 800 грн. Тел.: +38-095-878-22-50. Роман

Автор вишле книгу «Скарби Чер्याщини» (А5, 120 стор., 390 фото монет) ціною 42 грн. У книзі описані знахідки античних, середньовічних та російських монет на Черкащині. Переказ надсилати: Шостопаку А. А/С 219, Черкаси, 18000. Тел.: +38-097-920-2854.

Монеты: Денга, 1749 г., 5 копеек, 1875 г.; 15 копеек СССР, 1934 г. Биломар Евгений Петрович, с. Смальченцы, Лысянский р-он., Черкасская обл., 19325.

Продаю срібляні монети Молдавіи и Придністровья. Владимир. E-mail: vlad367@mail.ru. Тел. +373 22 537 963. Пропоную каталоги по нумізматиці зарубіжних видань: Krause, Schoen, Pick, та інші; а також по українських бонах та монетам. Попель Аркадій. А/С 100, Львів, 79000. Тел. 8 067 395 00 89.

PIZHE · PAZHNOE · MISCELLANEOUS · DIVERSES

Помогите начинающему коллекционеру. Куплю или обменю награды СССР; а также монеты царской России. Ермоленко Павел Олегович, ул. Горького, 13/2, Городня, Черниговская обл., 15000.

Коллекціону бони України (місцеві, колгоспні, приватні). Цікавить інформація про неописані бони. Буду радий обміну та вдячний за допомогу. Васюк Олександр М. вул. Корецька, 107, м. Березне, Рівненська обл., 34600.

Реставрую, виробляю, реалізую копії та муляжі ікон, монет. Сітчук Олександр Федорович, вул. Чубинського, 11, м. Коростопіль, Рівненської обл., 23801. Тел. 803-657, 8-096-303-7634.

Шановний Захарко О. І.!

Зв'яжіться з редакцією стосовно Вашого замовлення!

**НУМІЗМАТИКА
ФАЛЕРИСТИКА**

Текст оголошення:

Grid for text entry.



ф.115

_____ год. _____ хв.
(час приймання)
До електронного повідомлення

ЗРАЗОК

ПРИЙМАННЯ

(шифр)

ЕЛЕКТРОННИЙ ПОШТОВИЙ ПЕРЕКАЗ

внутрішній міжнародний післяплата

Найменування місця приймання, відбиток контрольно-гербової печатки	Відбиток календ. шт. місця приймання	№ за касовим чеком (ф. 5)	Сума, вид послуги, підпис працівника «з» яку
--	--------------------------------------	-----------------------------	--

на 92 грн. 00 коп. дев'яносто дві грн. 00 коп

(гривні літерами, копійки цифрами)

Одержувач

Прізвище, ім'я, по батькові, Загребіа
Максим Михайлович
Адреса, номер телефону а/с 431, Київ, 02147

Відправник

Прізвище, ім'я, по батькові, Андірій Ієнкію
Андірій Андірійович
Адреса, номер телефону вул. Андірійєвська, 2, кв. 2,
Андірійєвська, Полтавська, обл.
01101

Журнали: 1,2,3,4 — 2006 (4 шт.)

Книжка "Монети України — 2008" (1 шт.)

(для письмового повідомлення)

Заповнюється для переказів післяплати

Вид відправлення / № _____

Місце та дата приймання _____

Обведене жирною лінією заповнює відправник
Виправлення не допускаються

ТОВ "ВД"САМ"



ф.115

_____ год. _____ хв.
(час приймання)
До електронного повідомлення

ПРИЙМАННЯ

(шифр)

ЕЛЕКТРОННИЙ ПОШТОВИЙ ПЕРЕКАЗ

внутрішній міжнародний післяплата

Найменування місця приймання, відбиток контрольно-гербової печатки	Відбиток календ. шт. місця приймання	№ за касовим чеком (ф. 5)	Сума, вид послуги, підпис працівника «з» яку
--	--------------------------------------	-----------------------------	--

на _____ грн. _____ коп.

(гривні літерами, копійки цифрами)

Одержувач

Прізвище, ім'я, по батькові, Загребіа
Максим Михайлович
Адреса, номер телефону а/с 431, Київ, 02147

Відправник

Прізвище, ім'я, по батькові, _____
Адреса, номер телефону _____

(для письмового повідомлення)

Заповнюється для переказів післяплати

Вид відправлення / № _____

Місце та дата приймання _____

Обведене жирною лінією заповнює відправник
Виправлення не допускаються

ТОВ "ВД"САМ"

Ці книжки можна отримати поштою, надіславши електронний переказ на адресу редакції журналу: Максим Загреба, а/с 43, Київ, 02147.
Не забудьте у графі електронного переказу «Для письмового повідомлення» зазначити зворотню адресу, назву книжки та кількість примірників.
Пропозиція дійсна до 28 лютого 2009 р.

Рандольф Зандер
**СРІБНІ РУБЛІ
ТА ЄФІМКИ
РОМАНОВСЬКОЇ РОСІЇ
1654—1915**



Київ, 1998 р.
Формат 210 × 290,
тверда обкладинка, 207 с.

Книга американського дослідника та колекціонера, голови російського нумізматичного товариства, людини, яка стояла у витоків видання журналу «JOURNAL OF THE RUSSIAN NUMISMATIC SOCIETY», відображає американську думку про нашу історію крізь призму нумізматики. Це – безпристрасна думка людини, яка захоплена колекціонуванням російських монет. Колекціонери відкриють для себе багато нового, оскільки автор у книзі зібрав відомості з російськомовних джерел, що не завжди доступні читачам.
Мова – російська.

Ціна з пересиланням поштою по Україні – 55,00 грн.

Сергей Соколов
**СВОДНЫЙ КАТАЛОГ
РУССКИХ МЕДАЛЕЙ
1462—1762 гг.
Том 1**



Київ, 2005 р.
Формат 210 × 290 мм,
тверда обкладинка, 500 с.,
наклад 1000 прим.

Каталог є першою, після праць Ю. Б. Іверсена, спробою систематизувати медалі Росії. Підготовка каталогу тривала десять років і була практично закінчена до 2000 р. У процесі роботи накопичено значний документальний матеріал, вивчено більшість публікацій з медальерного мистецтва останніх двох сторіч. Робота над каталогом триває. Окремі розділи першого та другого томів публікувалися у журналі «НумізMATика і фалеристика».

Ціни у доларах США.
Посилання на аукціони Європи, Росії, США.
Російською мовою.

Ціна з пересиланням поштою по Україні – 350,00 грн.

Максим Загреба
**МОНЕТИ УКРАЇНИ
1992—2007**

Каталог
Видання 3-тє, доповнене



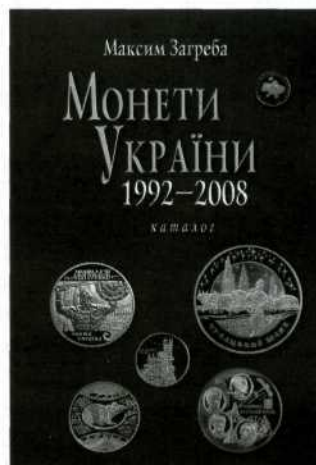
Київ, 2007 р.
Формат 145 × 215 мм,
м'яка обкладинка, 128 с.

Зображення, технічні параметри та ринкові ціни на монети України 1992–2007 рр. карбування у двох станах збереження. Різновиди обігових монет штемпельного характеру зведено у таблиці. До каталогу також включено жетони, медалі та сувенірну продукцію Монетного двору НБУ. Українською мовою. Ціни в українських гривнях. Додаток 2008 р. додається (безкоштовно) до видання.

Ціна з пересиланням поштою по Україні
1 примірник – 22 грн.
5 примірників – 100 грн.

Максим Загреба
**МОНЕТИ УКРАЇНИ
1992—2008**

Каталог
Видання 4-тє, доповнене



Київ, 2008 р.
Формат 145 × 215 мм,
м'яка обкладинка, 160 с.

Зображення, технічні параметри та ринкові ціни на монети України 1992–2008 рр. карбування у двох станах збереження. Різновиди обігових монет штемпельного характеру зведено у таблиці. До каталогу також включено жетони, медалі та сувенірну продукцію Монетного двору НБУ. Українською мовою. Ціни в українських гривнях.

Ціна з пересилкою поштою по Україні
1 примірник – 32,00 грн.
5 примірників – 135,00 грн.
10 примірників – 250,00 грн.

Спасение утопающих – дело рук самих... рабочих

Александр Федонин (Донецк)

Нелегко нынче представить истинную атмосферу кооперации 20-х годов прошлого века. Кооперации – в смысле сотрудничества нескольких, а часто и очень многих рабочих, крестьян, служащих или других производителей. Развиваясь, солидные кооперативы обеспечивали своих членов не только продукцией, производимой внутри кооператива, но и полученной путем товарного обмена или рыночной торговли с иными предприятиями. Многие кооперативы имели свои торговые лавки, и чтобы товар, порой дефицитный, не могли купить за государственные знаки «чужаки», выпускали денежные обязательства (частные бонусы) для внутреннего пользования.

На публикуемом снимке – «обязательство для внутреннего обращения. 3 рубля» Казанского центрального рабочего кооператива (КЦРК) с фамилией председателя, бухгалтера и казначея. На знамени в руках пролетария девиз: «Кооперация – одна из форм



рабочего движения». По контуру – один из многочисленных лозунгов тех лет: «Освобождение рабочих – дело самих рабочих».

Кто внимательно читал произведения И. Ильфа и Е. Петрова, не мог не обратить внимание на тот факт, что авторы иногда добродушно, иногда сатирически, если не сказать – «язвительно», перефразируют девизы и воззвания 20-х–30-х годов. Так не деньги ли Казанского ЦРК натолкнули авторов «12-ти стульев» на мысль «украсить» зал клуба «Картонажник», в котором великий комбинатор О. Бендер дал сеанс одновременной игры в шахматы, лозунгом: «Дело помощи утопающим – дело рук самих утопающих». К шахматам этот лозунг, конечно, не имел отношения, а остался после проведения Обществом спасения на водах своего мероприятия. Впрочем, глубокий смысл, заложенный в этой фразе, является поучительным для любых жизненных ситуаций. Он сродни поговорке: «На Бога надейся, но сам не плошай».

